

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kateřina Lazecká

Střídavá péče z pohledu judikatury Ústavního soudu

Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Střídavá péče z pohledu judikatury Ústavního soudu vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 26. 3. 2018

.....

Kateřina Lazecká

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Lence Westphálové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, za její rady a připomínky, a také ochotu a vstřícný přístup.

Obsah:

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Formy výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu a související právní úprava	9
1.1 Základy právní úpravy	9
1.2 Zákonná úprava	10
1.2.1 Rodičovská odpovědnost	10
1.2.2 Výlučná péče jednoho z rodičů	13
1.2.3 Střídavá péče	14
1.2.4 Společná péče	16
1.2.5 Péče jiné osoby	17
2 Kritéria pro svěřen	18
2.1 Zájem dítěte jako hlavní hledisko	18
2.1.1 Pohled Ústavního soudu	18
2.2 Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 2482/1314 aneb čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče	20
2.2.1 Pokrevní pouto	20
2.2.2 Zachování identity	21
2.2.3 Zajištění vývoje dítěte a dalších potřeb	21
2.2.4 Přání dítěte	21
3 Nesouhlas rodičů a absence komunikace jako překážka střídavé péče	24
3.1 Nesouhlas rodičů	24
3.1.1 Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 88/04 a sp. zn. III. ÚS 1206/09	25
3.2 Absence komunikace mezi rodiči	26
3.2.1 Nález Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2010 sp. zn. I. ÚS 266/10	26
3.2.2 Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 2014 sp. zn. I. ÚS 3216/13	27
3.2.3 Nález Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2018 sp. zn. IV. ÚS 3749/17	28
4 Vzdálenost bydliště a školní docházka	30
4.1 Nález Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 1506/13	31
4.2 Nález Ústavního soudu ze dne 24. 6. 2016 sp. zn. 169/16	32
4.3 Další související judikatura	33
5 Některé další faktory ovlivňující vhodnost střídavé péče	37
5.1 Věk dítěte	37
5.2 Zdravotní stav dítěte	37
6 Změna poměrů	39
6.1 Nález Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2014 sp. zn. I. ÚS 1708/14	39
6.2 Nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2015 sp. zn. I. ÚS 247/16	40
6.3 Nález Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2016 sp. zn. I. ÚS 823/16	41
6.4 Nález Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2017 sp. zn. II. ÚS 2284/17	42
7 Střídavá péče jako priorita	43
7.1 Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 2482/13	43
7.1.1 Rekapitulace skutkového stavu	43

7.1.2	Vyjádření Ústavního soudu	44
7.2	Usnesení ze dne 30. 12. 2014 sp. zn. I. ÚS 1554/14.....	44
7.3	Usnesení ze dne 12. 8. 2015 sp. zn. I. ÚS 1234/15	45
7.4	Usnesení ze dne 30. 6. 2015 sp. zn. I. ÚS 822/15 a ze dne 11. 8. 2015 sp. zn. I. ÚS 2831/14 a další judikatura	46
Závěr	48
Bibliografie	51
Abstrakt	56
Seznam klíčových slov	57

Seznam použitých zkratek

Listina – Listina základních práv a svobod

Úmluva – Úmluva o právech dítěte

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

OZ – občanský zákoník

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila střídavou péčí o dítě z pohledu judikatury Ústavního soudu. Dnes je to již téměř dvacet let, co byl tento institut zaveden do právního řádu České republiky. Přesto však i dnes, tedy i po uplynutí této poměrně dlouhé doby, je předmětem mnoha diskuzí a lze říci, že názory ve společnosti na něj jsou poněkud různorodé. Především některá rozhodnutí Ústavního soudu upřednostňující střídavou péči vyvolala v minulosti v celé společnosti značný rozruch. I přesto, že zákonodárce v oblasti výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu stanovil tři základní možné varianty porozvodového uspořádání,¹ troufnu si říci, že právě péče střídavá je oproti ostatním možnostem tím řešením, které bude ještě dlouhou dobu vyvolávat v očích některých lidí paniku, v některých naopak jedinou možnost, jak nadále zůstat v životě svého dítěte. Jak se tedy snažím naznačit, střídavá péče, stejně jako mnoho dalších institutů, má své odpůrce i své příznivce. Já osobně nestraním ani jedné skupině, neboť můj názor není vyhraněný výlučně jen pro, nebo proti střídavé péči. Téma mé práce jsem si vybrala jak z důvodu jeho aktuálnosti, kterou lze doložit neustále se množícími případy, o kterých rozhoduje až Ústavní soud, tak z důvodu, že mi přijde zajímavé, s kolika problémy se mnohokrát musejí soudy v praxi vypořádat, aby odůvodnily vhodnost či nevhodnost určité formy péče o dítě. Chtěla bych tedy prozkoumat názory některých odborníků a především Ústavního soudu a porovnat je také s názorem svým.

Co se týče zdrojů, ze kterých budu vycházet při zpracování daného tématu práce, bude mým základním zdrojem judikatura Ústavního soudu, která je v současnosti velmi dobře přístupná zejména v databázi NALUS. Téma střídavé péče je rovněž velmi často diskutováno v odborných časopisech a také v internetových článcích, které rovněž budou zdrojem mé diplomové práce. V neposlední řadě budu vycházet také z komentáře a dalších odborných publikací. Vzhledem k poměrně velkému množství zdrojů si troufnu říci, že téma střídavé péče je v současnosti poměrně široce zpracováno. Z důvodu neustále přibývajících ústavních stížností je však dle mého názoru pořád možnost přispět zejména rozbořením této aktuální judikatury a jejím srovnáním s judikaturou jí předcházející.

Stejně jako uvedení do jakékoliv jiné problematiky, i oblast porozvodové péče o dítě stojí na základních pojmech, bez jejichž vysvětlení se nelze pro další náhled do dané oblasti obejít. Hned v první kapitole se proto budu věnovat vnitrostátním i mezinárodním pramenům, na kterých obecně stojí problematika péče o dítě. V podkapitolách se pak budu věnovat rozboru jednotlivých forem výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu. Objasním, jakým způsobem je

¹ § 907 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

každá z nich realizována a jaké jsou základní rozdíly mezi nimi. V některých aspektech budu také porovnávat předchozí právní úpravu, tj. znění zákona č. 94/1963 Sb., zákona o rodině, se zněním zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, tedy s právní úpravou aktuálně účinnou.

Ve druhé kapitole se budu zabývat problematikou určování tzv. zájmu dítěte. Jelikož se jedná o tzv. neurčitý právní pojem, je zřejmé, že zjišťování takového zájmu obecnými soudy může být v některých případech obtížné. Dále proto uvedu judikaturu Ústavního soudu, na které budu demonstrovat, jaké řešení bylo podle jeho názoru v konkrétních případech v zájmu dítěte, a jaké naopak nikoliv. Důležitou částí této kapitoly bude rozbor nálezu Ústavního soudu, ve kterém shrnul jednotlivá kritéria pro svěření dítěte do střídané péče. Provedu rozbor těchto kritérií a opět uvedu názorné případy, o kterých Ústavní soud rozhodoval.

Následující kapitoly budou tvořit zásadní obsah mé práce. Budu se v nich zabývat jednotlivými problematickými aspekty střídané péče doloženými na příkladech z praxe. Vzhledem k tomu, že judikatura soudů je v této oblasti opravdu obsáhlá, budu se snažit vybrat vždy nálezy, popř. usnesení, která přinesla v konkrétní problematice určitý zvrat, či taková rozhodnutí, která se mi budou jevit jako zajímavá. Proto většinou v každé kapitole provedu rozbor rozhodování obecných soudů a následně i soudu Ústavního zčásti starších, a zčásti také velmi aktuálních. V jednotlivých kapitolách také přidám svůj subjektivní názor na daný problém.

V poslední kapitole provedu rozbor několika významných nálezů a usnesení Ústavního soudu, na kterých budu demonstrovat, jak se vyvíjel názor Ústavního soudu na stále velmi aktuální problém, a to stanovení toho, zda by některá z porozvodových forem péče o dítě měla být upřednostňována před ostatními, či nikoliv.

Jak vyplývá z obsahu mé diplomové práce, jejím hlavním cílem bude provést rozbor nejvýznamnější judikatury Ústavního soudu v souvislosti s nejčastějšími problémy, které provázejí rozhodování o střídané péči. Sledovat budu také vývoj názoru Ústavního soudu a poukazovat na možné nesrovnalosti v jednotlivých rozhodnutích a názorech jak soudů obecných, tak soudu Ústavního. Zároveň se budu snažit vyjádřit svůj názor k jednotlivým rozhodnutím. Při zpracování práce budu užívat metodu komparativní, a to zejména co se týče porovnání některých aspektů jednotlivých druhů péče o dítě v aktuální a předcházející právní úpravě. Tuto metodu dále využiji při porovnání názorů odborníků zabývajících se touto problematikou s názory soudu Ústavního. Dále jsem zvolila především metody analýzy a dedukce, a to zejména v souvislosti s rozbořením a vyvozením závěrů na základě judikatury Ústavního soudu. Ve snaze nastínit četnost případů, kdy je dítě svěřováno do jednotlivých druhů péče, použiji také metodu statistickou.

1 Formy výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu a související právní úprava

1.1 Základy právní úpravy

V rovině ústavní představuje základ ochrany rodiny a rodičovství čl. 32 Listiny základních práv a svobod.² Listina zakotvuje v čl. 32 odst. 4 jednak právo rodičů pečovat o své děti a vychovávat je, a jednak také odpovídající právo dítěte na tuto péči a výchovu. Dále pak stanoví i možnost omezení práv rodičů vůči svému dítěti a možnost odloučení nezletilého dítěte i proti jejich vůli. Takové omezení je však možné jen na základě rozhodnutí soudu, které je v souladu se zákonem.³

Dalším důležitým pramenem ochrany rodičovství je Úmluva OSN o právech dítěte. Česká a Slovenská Federativní republika podepsala Úmluvu dne 30. 9. 1990 v New Yorku a poté byla Úmluva publikována ve sbírce zákonů jako sdělení Federálního Ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.⁴ Významnými v rámci ochrany rodiny a rodičovství jsou zejména čl. 9 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy. Čl. 9 odst. 1 stanoví povinnost státu zabezpečit, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli. Opět je zde však zakotvena i možnost takového oddělení dítěte na základě soudního rozhodnutí, které je v souladu s platným právem, a to pokud je oddělení potřebné v zájmu dítěte. Text Úmluvy je tedy téměř shodný s vnitrostátní úpravou, tj. se zněním Listiny. Čl. 18 odst. 1 stanoví povinnost smluvních států vynaložit veškeré úsilí k tomu, aby byla uznána zásada, že oba dva rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Dále článek stanoví prvotní odpovědnost rodiče, popř. zákonného zástupce za výchovu a vývoj dítěte a v neposlední řadě také staví zájem dítěte jako základní smysl péče o dítě. Z textu obou článků Úmluvy je tedy zřejmé, že základním východiskem při výchově a určování péče o dítě bude vždy tzv. zájem dítěte. Důležitost zájmu dítěte dokládá také čl. 3 Úmluvy, který staví zájem dítěte na první místo v rámci jakékoliv činnosti, která se týká dětí.

V rámci mezinárodních pramenů je vhodné zmínit také Evropskou Úmluvu o styku s dětmi, která ve svém čl. 4 stanoví právo rodiče na styk s dítětem, a možnost omezení nebo vyloučení tohoto styku pouze pokud by to bylo v nejlepším zájmu dítěte. Jako primární cíl této základní právní úpravy se mi tedy jeví zabezpečit právo obou rodičů na styk se svým dítětem a rovněž také sledovat při jakémkoliv omezení v rámci výchovy, péče a styku s dítětem nejlepší zájem dítěte v každém individuálním případě.

² nález Ústavního soudu ze dne 26. ledna 2006, sp. zn. IV. ÚS 257/05.

³ Listina základních práv a svobod, součást ústavního pořádku ČR, vyhlášená v č. 2/1993 Sb., v platném znění

⁴ TRÁVNÍČEK, Milan. *Stržďavá péče*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. XVII.

1.2 Zákonná úprava

Na vnitrostátní úrovni lze považovat za základní zákonný pramen úpravy výkonu rodičovské odpovědnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Tento zákon se stal platným dne 22. 3. 2012 vyhlášením ve Sbírce zákonů. Účinný, tj. právně závazný, je občanský zákoník ode dne 1. 1. 2014.⁵ OZ v § 907 odst. 1 rozlišuje čtyři možnosti výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu, a to svěření nezletilého dítěte do péče jednoho z rodičů, do péče střídavé, péče společné a popřípadě také do péče osoby jiné než rodiče.

Před účinností občanského zákoníku byl základním zákonným pramenem upravujícím výkon rodičovské odpovědnosti zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, který byl v České republice účinný ode dne 1. 4. 1964, a byl zrušen až ke dni účinnosti OZ.⁶ Stejně jako občanský zákoník, i zákon o rodině ve své poslední podobě upravoval v § 26 možnost svěřit dítě po rozvodu do péče jednoho z rodičů, popř. do péče společné či střídavé.

1.2.1 Rodičovská odpovědnost

Než se začnu zabývat vysvětlením jednotlivých forem výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu, je nezbytné nejprve vysvětlit, jak chápeme pojem rodičovská odpovědnost. Dle důvodové zprávy k OZ rozlišujeme tři druhy práv a povinností rodičů k dítěti. První skupinu tvoří tzv. práva a povinnosti statusová, neboli osobní povahy. Patří zde např. povinnost určit svému dítěti jméno a příjmení, právo souhlasit s osvojením dítěte a další. Druhou skupinu tvoří právě rodičovská odpovědnost, kterou se dále budu zabývat. Do třetí skupiny práv a povinností pak patří vzájemná vyživovací povinnost a právo na výživné.⁷

Občanský zákoník upravuje pojem rodičovské odpovědnosti v § 858, kdy dle tohoto ustanovení zahrnuje rodičovská odpovědnost: *„povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.“*⁸ Můžeme tedy říci, že jde o určitý souhrn práv a povinností rodičů, ke kterým jsou rodiče nejen oprávněni, ale také povinni vůči svým dětem. V tomto směru se zákonodárce odchyluje termínem „rodičovská odpovědnost“ od předchozí právní úpravy, tj. úpravy zákona o rodině, který pracoval s pojmem „rodičovské zodpovědnosti“.

⁵ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. XVII.

⁶ zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině

⁷ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) [online]. občanskýzákoník.justice.cz, 3. února 2012 [cit. 6. února 2018]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >.

⁸ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Důvodová zpráva k OZ však označuje oba pojmy, tedy rodičovskou odpovědnost i rodičovskou zodpovědnost, za výrazy synonymní.

Dle § 865 odst. 1 OZ mají rodičovskou odpovědnost oba rodiče, a to ve stejné míře. Nerozhoduje přitom, zda jsou rodiče dítěte manželé, či nikoliv.⁹ Je nutné také rozlišovat pojem tzv. nositele rodičovské odpovědnosti a pojem vykonavatele rodičovské odpovědnosti. Nositelem je každý rodič, vyjma toho, který byl zbaven rodičovské odpovědnosti v souladu s § 871 OZ. Naopak vykonavatelem není automaticky každý rodič, který je jejím nositelem.¹⁰ Výkon rodičovské odpovědnosti může být i pozastaven. Zákon stanoví, že půjde zejména o případy, kdy bude rodič dítěte nezletilý a nesvéprávný, nebo rodiče, jehož svéprávnost byla v oblasti rodičovské odpovědnosti omezena.¹¹ Dle současné právní úpravy tedy i rodič, který není plně svéprávný, zůstává nadále nositelem rodičovské odpovědnosti, avšak její výkon bude pozastaven, nestanoví-li soud jinak.¹² Ve srovnání se zákonem o rodině se občanský zákoník odchyluje, neboť dle něj rodič s omezenou svéprávností nebyl ani nositelem, ani vykonavatelem rodičovské odpovědnosti.¹³

Práva a povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti vznikají nejdříve okamžikem narození dítěte a zanikají, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti.¹⁴ Plně svéprávné je pak dle § 30 OZ dítě, které je zletilé, tudíž takové, které dovršilo 18ého roku věku. OZ však umožňuje, aby se dítě stalo svéprávným, a tudíž tak způsobilým za sebe samostatně právně jednat, i před dosažením zletilosti, a to buďto přiznáním svéprávnosti nebo uzavřením manželství.¹⁵

Jak už bylo zmíněno výše, občanský zákoník upravuje také výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství, a to následujícím způsobem. Dle § 906 odst. 1 OZ je soud povinen určit, dříve než bude rozhodnuto o rozvodu manželství, jak bude každý z rodičů po rozvodu o dítě pečovat, a to především s přihlédnutím k zájmu dítěte. Povinnost upravit poměry rodičů k nezletilému dítěti tak OZ převzal ze zákona o rodině, který stanovil, že není možné rozvést manželství, dokud nenabude právní moci rozhodnutí soudu o úpravě poměrů nezletilých dětí na dobu po rozvodu.¹⁶ Před novelou zákona o rodině s účinností od 1. 8. 1998 probíhala obě řízení, tedy řízení o rozvodu a řízení o úpravě poměrů k nezletilému dítěti, společně. Po této

⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 213.

¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; WESTPHÁLOVÁ, Lenka a kolektiv. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655 – 975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 842.

¹¹ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, 2017. 229 s.

¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; WESTPHÁLOVÁ, Lenka a kolektiv. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655 – 975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 842.

¹⁴ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 3. února 2012 [cit. 6. února 2018]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zákoník partnerství*. Praha: Wolters Kluwer, 2008. s. 7.

novele však řízení o úpravě poměrů k nezletilému probíhá samostatně, tudíž vedle řízení o rozvodu.¹⁷

Zákon dále stanoví kritéria, kterými by se soud měl řídit při rozhodování o porozvodové formě péče o dítě, kdy § 907 odst. 2 OZ obsahuje demonstrativní výčet takových kritérií. Patří mezi ně např. osobnost dítěte ve vztahu na jeho zázemí nebo citovou orientaci, vazby dítěte na jeho rodinu, schopnost rodičů se dohodnout na výchově, dále také dosavadní péče a v neposlední řadě také budoucí zázemí pro dítě. Soud by pak měl s přihlédnutím k těmto jednotlivým kritériím v souladu s § 907 odst. 1 OZ dospět k závěru, který je v zájmu dítěte.

V souvislosti s vytvořením určité autonomie rodinného života a omezení zásahů ze strany státu to však nemusí být vždy soud, který rozhodne o formě péče o dítě po rozvodu. Právní úprava počítá také s možností, že soud může schválit dohodu rodičů. Dohodu však schválí soud pouze v případě, že dohodnutý způsob úpravy poměrů k dítěti nebude v rozporu se zájmem dítěte.¹⁸

S možností dohody počítal už zákon o rodině, který v § 26 odst. 2 stanovil možnost náhrady rozhodnutí soudu dohodou rodičů o výkonu rodičovské odpovědnosti. Dohoda rodičů o styku s dítětem pak dle § 27 odst. 1 nevyžadovala schválení soudu. Otázkou však bylo, jaký bude postup v případě, kdy se jeden z rodičů rozhodl dohodu nedodržovat. Dohoda o styku s dítětem, kterou by rodiče neměli schválenou soudem, nezakládala totiž exekuční titul a nebylo možné se pak soudně domoci jejího splnění.¹⁹ V praxi tedy bylo za účinnosti zákona o rodině vhodné, zejména v případech, kdy oba rodiče byli schopni uzavřít mezi sebou dohodu, aby se s jejím schválením obrátili na soud, neboť až dohoda schválená soudem mohla být exekučním titulem.²⁰ Stejně jako zákon o rodině, i občanský zákoník umožňuje dohodu rodičů ohledně porozvodového uspořádání, ale navíc už počítá s jejím schválením ze strany soudu.²¹ Obecně lze říci, že v zájmu dítěte bude především, aby rodiče k takové dohodě dospěli, k čemuž by je soud měl také vést.²² Soud má možnost za tímto účelem uložit rodičům účast na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii, a to po dobu nejvýše 3 měsíců, nebo také setkání s poskytovatelem odborné pomoci.²³

¹⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Úprava povinností a práv k nezletilým dětem v případě rozchodu a rozvodu rodičů. *Právní rozhledy*, 2016, roč. 24, č. 1, s. 13.

¹⁸ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹ KLIČKA, Ondřej. Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti ohledně dohod o styku rodičů s dětmi dle § 27 odst. 1 ZOR. *Ad Notam*, 2007, roč. 13, č. 3, s. 83.

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině / Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 105.

²¹ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²² HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; WESTPHÁLOVÁ, Lenka a kolektiv. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655 – 975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1015.

²³ zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

V souvislosti s pojmem rodičovské odpovědnosti se na tomto místě jeví jako vhodné také vysvětlení, co si lze představit pod pojmem „styk rodiče s dítětem“. OZ sice v mnoha ustanoveních formulaci styk s dítětem používá, avšak jeho definice v zákoně absentuje.²⁴ Jak již bylo uvedeno výše, Česká republika je vázána mj. také Úmluvou o styku s dítětem, která vysvětlení pojmu styk s dítětem naopak, na rozdíl od naší vnitrostátní úpravy, obsahuje. Dle Úmluvy tedy stykem s dítětem rozumíme:

„a) pobyt dítěte, které po omezenou dobu zůstane nebo se setká s nějakou osobou

b) jakoukoliv formu komunikace mezi dítětem a touto osobou

c) poskytnutí informace této osobě o dítěti nebo dítěti o této osobě.“²⁵

1.2.2 Výlučná péče jednoho z rodičů

Svěření dítěte do individuální, resp. do výlučné péče jednoho z rodičů po rozvodu, bylo až do roku 1998 jako jediné možné řešení úpravy porozvodové péče.²⁶ Ještě před novelou zákona o rodině, která zakotvila možnost svěřit dítě i do jiné péče, však existovaly výjimečné případy, kdy mohlo být dítě na žádost rodiče svěřeno soudem do péče střídavé, či společné.²⁷

Pokud soud rozhodne o svěřením dítěte do výlučné péče, svěřuje tak dítě do péče jednoho z rodičů, přičemž rodič, do jehož péče dítě svěřeno nebylo, nepřestává být nositelem ani vykonavatelem rodičovské odpovědnosti a práv a povinností s ní souvisejícími.²⁸ To znamená, že druhý rodič má mimo jiné nadále právo se s dítětem stýkat. Často však jsou podmínky styku tohoto rodiče s dítětem určeny soudem. Soud má právo nejen určit rozsah tohoto styku, ale je oprávněn určit také např. místo, kde se rodič s dítětem setká nebo třeba zákaz zastoupení jinou osobou. Nejde však pouze o právo stýkat se s dítětem, které druhému rodiči nadále zůstává, ale dle důvodové zprávy také o povinnost rodiče se s dítětem stýkat.²⁹ Je evidentní, že tato povinnost rodiče se s dítětem stýkat odpovídá na druhé straně právu dítěte na styk se svým rodičem. Otázkou však je, zda je možné dítěti nařídít stýkat se s rodičem, kterému nebylo svěřeno do péče, i proti jeho vůli. K této otázce se ve své judikatuře vyjádřil jak Ústavní soud, tak Evropský soud pro lidská práva.

Především je třeba uvést, že dle čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod má každý právo na respektování svého soukromého a rodinného života a státní orgán nemůže

²⁴ např. § 887, § 889, § 907 OZ a další.

²⁵ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb., o sjednání Úmluvy o styku s dětmi.

²⁶ NOVÁK, Tomáš. *Střídavá péče o dítě, zájem dítěte především*. 1. vydání. Praha: Portál, 2013. s. 15.

²⁷ FRANCOVÁ, Marie, DVORÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: Wolters Kluwer, 2008. s. 15-16.

²⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; WESTPHÁLOVÁ, Lenka a kolektiv. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655 – 975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1019.

²⁹ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) [online]. občanskýzakonik.justice.cz, 3. února 2012 [cit. 6. února 2018]. Dostupné na < <http://obcanskýzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >.

do tohoto práva zasahovat, vyjma případů jako je např. zásah nezbytný v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, ochrany zdraví nebo práv a svobod jiných a dalších výjimek. ESLP k výkladu čl. 8 vyjadřuje svůj názor, a to že uvedený článek má sice zejména chránit před zásahy státních orgánů do soukromé sféry jednotlivce, ale na druhé straně také ukládá státním orgánům jednat v rámci umožnění rozvoje a zlepšení rodinných vztahů. Taková povinnost přijímat účinná opatření však dle něj nesmí být absolutní, neboť je třeba brát ohledy na práva a svobody dotčených osob a zejména pak na nejvyšší zájem dítěte. ESLP se tak přiklání k názoru, že státní orgány jsou oprávněny vést dítě k tomu, aby si s rodičem vytvořilo lepší vztah a stýkalo se s ním i přes jeho odmítavý postoj, avšak tato snaha by neměla jít až do krajních případů. Státní orgán by měl rozpoznat, kdy je to opravdu ještě v zájmu dítěte a naopak, kdy by nucení dítěte do styku s rodičem bylo kontraproduktivní.³⁰ Dále ESLP zdůrazňuje, že je třeba zohlednit především to, zda se dítě s rodičem odmítá stýkat z důvodu nátlaku ze strany druhého rodiče. Pokud tomu tak je, neměl by být brán na názor dítěte ohled, neboť jako takový je vlastně vytvořeným názorem rodiče.³¹ Velmi obdobný názor pak zastává také soud Ústavní.³²

Jelikož občanský zákoník v § 910 odst. 1 stanoví vzájemnou vyživovací povinnost předků a potomků, je logické, že po rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů bude zpravidla druhému rodiči stanovena povinnost platit výživné na dítě a jeho výše.³³ Ústavní soud je toho názoru, že rodič, do jehož péče bylo dítě svěřeno, poskytuje dítěti výživné naturálně.³⁴ Obecně je povinen každý z rodičů přispívat na své dítě podle jeho možností, schopností a majetkových poměrů.³⁵ Zásadně by však v souladu s § 915 odst. 1 OZ měla být dítěti zajištěna shodná životní úroveň ve srovnání s životní úrovní jeho rodičů.

1.2.3 Střídavá péče

Institut střídavé péče není v občanském zákoníku novinkou, neboť jej zakotvila již novela zákona o rodině č. 94/1964., s účinností ode dne 1. srpna 1998.³⁶ Po této novele zněl § 26 odst. 2 zákona o rodině: „*Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho*

³⁰ rozsudek senátu ESLP ze dne 29. června 2004 ve věci Volenský proti České republice, stížnost č. 63627/00, bod 118.

³¹ rozsudek senátu ESLP ze dne 9. ledna 2007 ve věci Kříž proti České republice, stížnost č. 26634/03.

³² Např. nález Ústavního soudu ze dne 13. března 2012, sp. zn. II. ÚS 3765/2011.

³³ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; WESTPHÁLOVÁ, Lenka a kolektiv. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655 – 975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1117.

³⁴ nález Ústavního soudu ze dne 17. října 2006, sp. zn. IV. ÚS 246/06.

³⁵ § 913 odst. 1 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³⁶ FRANCOVÁ; DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ: *Rozvody, rozchody...*, s. 15.

potřeby.³⁷ V současnosti je možnost svěřeni dítěte do střídavé péče zakotvena v § 907 občanského zákoníku.

Dle statistického přehledu soudních agend Ministerstva spravedlnosti pro rok 2016 bylo prvním rozhodnutím ve věcech svěřeni nezletilého dítěte do péče pro případ rozvodu rozhodnuto o svěřeni dítěte do střídavé péče v 1998 případech. Oproti tomu matce bylo dítě pro případ rozvodu svěřeno v 12006 případech, otci pak v 1263 případech. O společné péči bylo rozhodnuto v 595 případech a do péče jiné osoby bylo dítě svěřeno ve 44 případech.³⁸ Jde tedy vidět, že v roce 2016 velmi převážilo rozhodnutí soudu ve prospěch svěřeni dítěte do výlučné péče matky. Střídavá péče se umístila svou četností ihned na místě druhém, ovšem se zcela značným rozdílem.

Pokud soud rozhodne o střídavé péči, znamená to, že dítě po rozvodu bude žít po určitý časový úsek s každým z rodičů. Jak dlouhý však má časový úsek u každého z rodičů být, zákon nestanoví. Je tedy evidentní, že délka pobytu dítěte u každého z rodičů bude záviset na individualitě každého z případů a časovým úsekem pak může být třeba několik hodin, den či týden. Je na soudu určit časový úsek, který bude v konkrétním případě vyhovovat nejvíce zejména s ohledem na věk dítěte, jeho vztahu ke každému z rodičů a dalším okolnostem.³⁹

Co se týče vývoje zákonných podmínek svěřeni dítěte do střídavé péče, nedošlo v občanském zákoníku k výrazným změnám. Základní podmínkou byl za účinnosti zákona o rodině, a nadále i zůstal tzv. zájem dítěte. Problematika určení zájmu dítěte v obecné rovině je však poměrně široká a často se k ní vyjadřuje také Ústavní soud ve své judikatuře. Obecně řečeno tedy nelze rozhodnout o svěřeni dítěte do střídavé péče, pokud by rozhodnutí sledovalo pouze zájmy rodičů a naopak by bylo v rozporu se zájmem dítěte. Zákon o rodině pak stanovil jako další podmínky způsobilost obou rodičů dítě vychovávat a mít o výchovu zájem a také podmínku, že potřeby dítěte budou svěřením do společné nebo střídavé výchovy lépe zajištěny.⁴⁰ Občanský zákoník nutnost těchto dvou podmínek již neupravuje, přestože to neznámá, že by jejich splnění již nebylo vyžadováno, ale naopak je zřejmé, že pokud by rodič nebyl způsobilý dítě vychovávat a neměl by o výchovu zájem, tak by soud takovému rodiči dítě nesvěřil. Pokud jde o souhlas rodičů se svěřením do střídavé péče, tak dle zákonné úpravy i judikatury Ústavního soudu není nutný.⁴¹

³⁷ zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině

³⁸ Statistický přehled soudních agend 2016 druhá část [online]. cslav.justice.cz, s. 132 [cit. 13. února 2018]. Dostupné na < <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html> >.

³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině / Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 96.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ TRÁVNÍČEK: *Střídavá péče...*, s. 3.

Co se týče otázky výživného v rámci střídavé péče, může být řešena několika způsoby. Pokud se oba dva rodiče budou nacházet ve velmi obdobné finanční situaci, je pravděpodobné, že soud nestanoví povinnost platit výživné ani jednomu z rodičů, popř. jen velmi malou částku jednomu z nich. Pokud tomu tak nebude, soud stanoví povinnost platit výživné dle majetkové situace každého z rodičů.⁴²

Na závěr vysvětlení pojmu střídavá péče lze ještě dodat, že v praxi můžeme hovořit i o tzv. střídavé péči de facto. Jde o situaci, kdy soud dítě svěří do výlučné péče pouze jednoho z rodičů, avšak rozsah styku, který bude stanoven druhému rodiči, bude tak častý, že v praxi bude realizována spíše péče střídavá.⁴³

1.2.4 Společná péče

Stejně jako péče střídavá, byla tato forma péče o dítě po rozvodu zakotvena novelou zákona o rodině, tj. zákonem č. 91/1998 Sb., s účinností od 1. 8. 1988.⁴⁴ Zákon, obdobně jako u předchozích variant péče, nestanoví definici ani péče společné. Na základě judikatury je však možné dovést, že se jedná o situaci, kdy oba rodiče budou vychovávat a pečovat o dítě společně.⁴⁵ Znamená to tedy, že výsledkem řízení bude rozhodnutí, že poměry dítěte na dobu po rozvodu upraveny nebudou.⁴⁶

Na rozdíl od předchozí právní úpravy, tj. zákona o rodině, je třeba dle § 907 odst. 1 OZ ke svěření dítěte do společné péče souhlas obou rodičů. Není tedy možné, aby soud rozhodl o svěření dítěte do společné péče přes odpor rodičů, či jednoho z nich. To však neznamená, že v každém případě, kdy se rodiče dohodnou na tom, že pro ně bude nejlepší možností péče společná, soud vždy schválí takovou dohodu rodičů.⁴⁷ Vhodná pak bude tato varianta zejména v případě, kdy jsou rodiče schopni se domluvit ohledně všech záležitostí týkajících se výchovy a péče o dítě. Půjde pak zejména o situaci, kdy spolu rodiče bydlí (což však nemusí být podmínkou) nebo o případ, kdy dítě je již ve věku blízkému zletilosti a s rodiči nežije.⁴⁸

Nelze jednoznačně říci, zda může být součástí dohody o společné péči také stanoveno výživné a názory na tuto otázku se různí. V tomto případě musím souhlasit s názorem advokátky JUDr. Jany Tomešové.⁴⁹ Dle mého názoru by dohoda o společné péči ustanovení o výživném

⁴² KOVÁŘOVÁ, Daniela. Střídavá péče velebná i proklínaná. *Bulletin advokacie*, 2015, roč. 22, č. 3, s. 45.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ FRANCOVÁ; DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ: *Rozvody, rozchody...*, s. 15.

⁴⁵ ŘEZNÍČEK, David. *Společná péče o nezletilé dítě* [online]. epravo.cz, 3. února 2017 [cit. 13. února 2018]. Dostupné na < <https://www.epravo.cz/top/clanky/spolecna-pece-o-dite-po-rozchodu-rodicu-104923.html> >.

⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo* (§ 655-975): komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1020.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ TOMEŠOVÁ, Jana. *Společná péče o nezletilé dítě*. [online] pravni prostor.cz, 22. listopadu 2017 [cit. 12. února 2018]. Dostupné na < <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/spolecna-pece-o-nezletile-dite> >.

⁴⁹ Tamtéž.

obsahovat neměla a to především z toho důvodu, že by společná péče o dítě měla být volena pouze v případech, kde převládá vzájemná ochota rodičů komunikovat a spolupracovat. Do budoucna tedy lze předpokládat, že by rodiče měli být schopni domluvit se i na plnění vyživovací povinnosti a není tedy potřeba takového ujednání v dohodě schválené soudem.

1.2.5 Péče jiné osoby

Mimo možnosti svěřit dítě po rozvodu do péče rodičů stanoví § 907 odst. 1 OZ také možnost svěřit dítě i do péče jiné osoby než rodiče. Takové rozhodnutí je však v porovnání s ostatními formami, kdy o dítě bude pečovat alespoň jeden z rodičů, výjimečné. Jde například o ty situace, kdy ani jeden z rodičů nebude dočasně moci poskytnout dítěti vhodné podmínky k jeho péči a výchově.⁵⁰ Pro srovnání, v roce 2016, jak už bylo zmiňováno výše, bylo prvním rozhodnutím soudu svěřeno dítě do společné či střídavé péče rodičů ve 2459 případech.⁵¹ Oproti tomu bylo prvním rozhodnutím svěřeno dítě do péče jiné fyzické osoby než rodičům, ve 490 případech. Je tedy na první pohled vidno, že se jedná spíše o zákonnou alternativu a že tato forma péče je spíše doplňkovou oproti péči výlučné, střídavé či společné. V rámci takového rozhodnutí má pak soud v podstatě tři možnosti. Buďto svěřit dítě do péče jiné osoby, do péče pěstounské, a v krajních případech také do Ústavní výchovy.⁵²

⁵⁰ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 3. února 2012 [cit. 6. února 2018]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >.

⁵¹ Statistický přehled soudních agent 2016 druhá část [online]. cslav.justice.cz, s. 132 [cit. 14. února 2018]. Dostupné na < <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html> >.

⁵² HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; WESTPHÁLOVÁ, Lenka a kolektiv. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655 – 975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1023.

2 Kritéria pro svěření dítěte do střídavé péče

2.1 Zájem dítěte jako hlavní hledisko

Jak už bylo předestřeno v předchozí kapitole, zákon stanoví pouze kritéria, kterými by se soud měl řídit při rozhodování o tom, jak bude vypadat porozvodová péče o dítě. Avšak výčet konkrétních kritérií u jednotlivých možností už zákon neobsahuje. Z dikce § 907 odst. 2 však vyčteme úmysl zákonodárce, aby soud dbal především na to, že jeho rozhodnutí by mělo být pokud možno vždy co nejvíce v souladu se zájmem dítěte. Otázkou však je, zda je vůbec možné, aby soud vždy zjistil, co je opravdu v zájmu dítěte, a pak také rozhodl v souladu s tímto zájmem. Zákon opět nedefinuje, v jakých případech a jaké podmínky musejí být splněny, aby střídavá péče byla v zájmu dítěte, a naopak kdy v zájmu dítěte střídavá péče není.⁵³ Je zřejmé, že zákonodárce tak ani učinit nemohl, neboť co je v zájmu dítěte velmi často nelze zobecnit, a především také co je v zájmu dítěte jednoho nemusí být v zájmu dítěte jiného.

Již bylo zmiňováno, že obecně je kladen požadavek stavět zájem dítěte do popředí při jakékoliv činnosti týkající se dětí v souladu s čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Ohledně zobecnění pojmu „zájem dítěte“ v rámci interpretace tohoto článku se pak vyjádřil také Výbor OSN pro práva dítěte ve svém komentáři a to způsobem, že: *„koncept nejlepšího zájmu dítěte je flexibilní a adaptabilní. Měl by být přizpůsoben a vymezen individuálně podle konkrétní specifické situace dítěte a to s přihlédnutím k osobním poměrům, situaci a potřebám.“*⁵⁴

2.1.1 Pohled Ústavního soudu

K názoru výboru OSN uvedeného v komentáři se přiklání i Ústavní soud, který ve své judikatuře na tento komentář výslovně odkazuje.⁵⁵ Dodává však, že i přestože má být nejlepší zájem dítěte považován za přední hledisko, není jediným hlediskem, na které by měl soud při rozhodování brát ohled. Ačkoliv dle jeho názoru lze považovat zájem dítěte jako prioritní, musí soud vzít v potaz také zájmy ostatních příbuzných dítěte, zejména tedy pak zájmy rodičů.⁵⁶ V praxi se tak můžeme setkat i se situací, kdy bude kolidovat na straně jedné přání rodiče a na straně druhé zájem dítěte. Jako příklad bych uvedla náleží Ústavního soudu ze dne 19. prosince 2017. Stěžovatel, kterým byl otec, zde namítal, že obecné soudy dospěly k závěru, který vidí jako souladný v zájmu dítěte, především na základě přání nezletilého. Otec před obecnými soudy

⁵³ TRÁVNÍČEK: *Střídavá péče...*, s. 3.

⁵⁴ General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interest taken as a primary consideration (art 3, para 1) [online]. http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14&Lang=en.

⁵⁵ Např. náleží Ústavního soudu ze dne 16. ledna 2014, sp. zn. I. ÚS 1506/13.

⁵⁶ náleží Ústavního soudu ze dne 25. října 2014, sp. zn. I. ÚS 3216/13.

požadoval svěřeni dítěte do střídavé péče, přesto však bylo rozhodnuto ve prospěch výlučné péče matky. Z opakovaně vysloveného názoru nezletilého jak před soudem, tak před kolizním opatrovníkem, přitom jasně vyplynulo, že si nepřeje, aby byl svěřen do střídavé péče obou rodičů. Ústavní soud odmítl stížnost jako zjevně neopodstatněnou a mj. konstatuje, že přání rodiče není považováno za kritérium, na základě kterého by soud mohl rozhodnout o střídavé péči, nýbrž tímto kritériem je prioritní zájem dítěte.⁵⁷ Povinností soudu je dospět k takovému řešení, které nebude v rozporu se základním právem rodičů na výchovu a péči o dítě stanovených v Listině.⁵⁸

Obecně lze říci, že v zájmu dítěte bude, aby rozvodem nebyl poškozen dosavadní vztah s oběma rodiči a aby dítě nepřicházelo rozvodem ani o jednoho z nich.⁵⁹ Ústavní soud tento názor vyslovil v nálezu ze dne 23. 2. 2010, kde říká, že pokud jsou splněny zákonné požadavky, tedy pokud jsou oba dva rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají o výchovu zájem, tak je nepochybné, že v zájmu dítěte je především, aby bylo dítě v péči obou rodičů. Pokud to však z nějakého důvodu není možné, pak by dítě mělo být v péči toho rodiče, jehož předpoklady k výchově jsou lepší, který je schopen uznat roli druhého rodiče v životě dítěte a který v něj má důvěru jakožto v dobrého rodiče.⁶⁰ V tomto ohledu se přikláním k názoru Ústavního soudu, neboť si myslím, že je pravděpodobnější situace, kdy vztah dítěte a rodiče, kterému nebylo svěřeno do péče, utrpí na své pevnosti a dítě spíše přilne k rodiči, kterému bylo svěřeno do péče. Je pravdou, že nelze takovou situaci předpovídat vždy, opět tomu tak v mnoha případech být nemusí, ale dle mého názoru pokud hovoříme o zájmu dítěte obecně, je tento názor Ústavního soudu, ve kterém preferuje v zájmu dítěte péči obou rodičů, zcela správný.

První podmínkou, kterou musí rodiče splnit, aby soud mohl vůbec uvažovat o svěřeni dítěte do střídavé péče, je projevení skutečného a upřímného zájmu ze strany obou rodičů. Hovoříme tak o tzv. subjektivním kritériu. Zároveň však musí rodiče naplnit i kritéria objektivní, o nichž budu zmiňovat níže.⁶¹

Výbor OSN ve svém komentáři k Úmluvě stanovuje kritéria, které by měly být soudy brány v potaz v rámci sledování nejlepšího zájmu dítěte. Jako první z těchto kritérií uvádí výbor pro OSN zjištění pohledu na věc ze strany dítěte, přičemž ztížené podmínky, jako je třeba mládí dítěte, by neměly bránit tomu, aby dítě mohlo vyjádřit svůj názor. Dalším kritériem je pak identita

⁵⁷ nálezu Ústavního soudu ze dne 19. prosince 2017, sp. zn. IV. ÚS 3065/17.

⁵⁸ JIRSA, Jaromír. *Komentář ke usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. IV ÚS 3330/14* [online]. právnickýprostor.cz, 8. 1. 2016 [cit. 7. února 2018]. Dostupné na < <https://www.pravniprostor.cz/judikatura/obcanske-pravo/stridava-pece> >.

⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ: *Komentář: zákon o rodině...*, s. 94-95.

⁶⁰ nálezu Ústavního soudu ze dne 23. února 2010, sp. zn. III. ÚS 1206/09.

⁶¹ nálezu Ústavního soudu ze dne 30. prosince 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14.

dítěte, která spočívá na jeho pohlaví, kultuře, národnosti a dalších. Jako třetí kritérium uvádí zachování rodiny a dobrých vzájemných vztahů a v neposlední řadě pak péče a ochrana dítěte.⁶²

2.2 Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 2482/1314 aneb čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče

Rovněž i Ústavní soud judikoval kritéria, kterými by se soudy měly zabývat při posuzování vhodnosti střídavé péče pro dítě, kdy velmi obdobně jako výbor OSN hovoří o čtyřech kritériích:

- „a) existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřením do péče usilující osobou*
- b) míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb*
- c) schopnost osoby usilující o svěřením dítěte do péče zajistit jeho vývoj a jiné potřeby*
- d) přání dítěte.“⁶³*

Tato kritéria by pak měl soud hodnotit nikoliv jednotlivě, ale především v jejich vzájemné souvislosti.⁶⁴

2.2.1 Pokrevní pouto

Je zřejmé, že pokrevní pouto bude vždy nejužší u rodičů dítěte, tedy u jeho matky a otce. Ústavní soud hovoří o tomto kritériu jako o velmi významném, avšak dle jeho názoru nemusí být pravidlem, že by byla existence užšího pokrevního pouta rozhodující. Jako příklad bych chtěla uvést případ, o němž rozhodoval Ústavní soud. Stěžovatelkou byla v tomto případě matka nezletilého, který byl nejprve svěřen na základě dohody obou rodičů do výlučné péče matky. Matka se později i společně s nezletilým a s novým partnerem odstěhovala ze starého bytu, kde bydlela a pečovala o nezletilého společně se svou matkou, tj. babičkou dítěte. Následně však matka dítěte uzavřela ústní dohodu s babičkou, že bude dítě vychovávat právě babička a nezletilý u ní bude i bydlet. Na základě stížnosti nezletilého ohledně možného sexuálního obtěžování ze strany přítele matky bylo na návrh babičky vydáno později předběžné opatření o svěřením nezletilého do její výchovy. Babička pak rovněž podala návrh na svěřením dítěte do její péče, kdy Městský soud v Brně jejímu návrhu vyhověl. Oproti tomuto rozhodnutí se pak matka i otec odvolali, ovšem odvolací soud se ztotožnil s názorem soudu I. stupně. Matka se tedy obrátila na Ústavní soud s žádostí o zrušení rozsudku jak městského, tak krajského soudu. Ústavní soud však stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou. Je zřejmé, že i přesto, že byl nezletilý v dosavadní péči babičky, existence užšího pokrevního pouta jasně hovořilo ve prospěch matky,

⁶² General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interest taken as a primary consideration (art 3, para 1) [online]. http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14&Lang=en >.

⁶³ náleží Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

⁶⁴ náleží Ústavního soudu ze dne 28. července 2014, sp. zn. I. ÚS 1074/13.

jakožto jejímu nejbližšímu příbuznému. Soud však také musel vzít v úvahu, že babička se souhlasem matky pečovala o nezletilé dítě do doby podání stížnosti necelé 3 roky, čemuž odpovídal také velmi pozitivní vztah dítěte k babičce a také jeho přání zůstat nadále v její péči. Svědčícím ve prospěch babičky bylo také, že nezletilý byl původně svěřen do péče babičky z důvodu obav nezletilého před sexuálním obtěžováním nezletilého syna partnera matky. Z tohoto hlediska se tedy nadále jeví jako vhodnější prostředí pro výchovu a vůbec život dítěte prostředí babičky. Ústavní soud konstatoval, že pokud se po posouzení zbývajících tří kritérií nebude jevit rodič jako vhodná osoba pro svěřením dítěte do jeho péče, tak je možné i zasáhnout do práva rodiče na výchovu a péči o takové dítě, avšak zejména pokud tomu svědčí silnější vztah dítěte a jiné osoby nebo je-li zde hrozba že bude vývoj dítěte ohrožen v prostředí biologického rodiče.⁶⁵ Zkráceně řečeno tedy není vyloučeno i v případě, kdy první kritérium, tj. pokrevní pouto, bude hovořit ve prospěch rodiče, že dítě může být svěřeno do péče jiné osoby, než rodiče. Soud se musí v takovém případě zabývat nadále i dalšími třemi kritérii, neboť po jejich posouzení může soud dojít i k takovému závěru, že rodič není vhodnou osobu, které by dítě mělo být svěřeno do péče.

2.2.2 Zachování identity

Dle Ústavního soudu je důležité, aby při zásahu státní moci do rodinného a soukromého života byl takový zásah vždy pokud možno minimální a také aby dítě nebylo separováno od osob, na něž je vázáno, se kterými má vytvořen kladný vztah a také, u nichž nachází svůj domov. Dále pak Ústavní soud konstatuje, že je třeba minimalizovat zásah do tzv. identity dítěte jako jednotlivce, kterou tvoří mimo jiné také jeho národnost, náboženské vyznání a další prvky.⁶⁶

2.2.3 Zajištění vývoje dítěte a dalších potřeb

U třetího kritéria pak Ústavní soud konstatuje, že je třeba, aby soudy přihlídkly ke zdravotnímu stavu osoby, která usiluje o svěřením dítěte do péče, k jejímu věku, možnosti materiálního zabezpečení, chování této osoby k dítěti a možnosti zajištění dalších potřeb jako je např. vzdělání, vývoj dítěte, emocionální a další potřeby.⁶⁷

2.2.4 Přání dítěte

Posledním, avšak velmi důležitým, je přání dítěte. Dle názoru Ústavního soudu by právě přání dítěte mělo být základním hlediskem, na základě kterého lze zjistit, co je v zájmu dítěte. Patrně je však nutné přihlídnout také k věku dítěte a s tím související rozumové vyspělosti.⁶⁸

⁶⁵ nález Ústavního soudu ze dne 28. července 2014, sp. zn. I. ÚS 1074/13.

⁶⁶ nález Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž.

Pokud bychom vycházeli ze zákonné úpravy, tak OZ stanoví v § 867 odst. 2 vyvratitelnou domněnku, že dítě starší 12let je schopno přijímat informace a utvářet si a sdílet vlastní názory. Takové dítě by pak soud měl vždy vyslechnout osobně, zatímco u dítěte mladšího by naopak měl soud dát přednost výslechu dítěte orgánem sociálně – právní ochrany dětí popř. zjistit názor dítěte i jiným možným způsobem, např. formou znaleckého posudku.⁶⁹ Ústavní soud však zdůrazňuje, že i dítě pod věkovou hranicí stanovenou zákonem, může být schopno vytvořit a prezentovat svůj názor před soudem. Je však dle jeho názoru nutné posuzovat dítě v každém konkrétním případě, neboť rozumová vyspělost se bezpochyby u jednotlivých dětí stejného věku bude lišit. Zde pak vyjadřuje domněnku schopnosti většiny dětí, které dosáhly 10let, vyjádřit se k budoucímu uspořádání rodiny.⁷⁰

Další otázkou pak je, zda je možné i přes nesouhlas dítěte, které je patrně dostatečně rozumově vyspělé, nařídit určitý druh péče, se kterým dítě výslovně nesouhlasí. Jak už bylo uvedeno výše, názor a přání dítěte by měly být základním hlediskem při zjišťování toho, co je v zájmu dítěte. Existují však i případy, kdy i přes přání dítěte soud rozhodne jinak. Pro demonstraci bych opět uvedla případ, o kterém rozhodoval Ústavní soud. Stěžovatelem byl v tomto případě otec dvou nezletilých dětí. Okresním a následně i krajským soudem byla vyřčena myšlenka potřeby obou nezletilých vyrůstat společně a obě děti tak byly svěřeny do výlučné péče matky. Otec však nesouhlasil a žádal svěřeni do střídavé péče. Později však s přihlédnutím na věk a vztah mladšího dítěte k matce žádal otec, aby toto zůstalo v její výlučné péči, ale naopak požadoval svěřeni staršího syna do své výlučné péče. Nezletilý syn, který již při odvolacím řízení dosáhl věku 15i let, opakovaně vyslovil názor, že by chtěl zůstat v péči otce. Avšak i přes tento názor rozhodly soudy, že bude v jeho nejlepším zájmu i zájmu jeho sestry, aby nebyly narušeny jejich sourozenecké vztahy a dosavadní fungování již zavedeného režimu. Ústavní soud konstatoval, že není možné, aby soudy založily svůj názor pouze na tom, co si nezletilý přeje, ale je třeba komplexně posoudit jeho zájmy. Je třeba vždy mít na paměti, že je nutno dostatečně posoudit a vyvážit zájmy jednotlivých osob a především a řádně odůvodnit rozhodnutí, které bude vydáno v nesouladu s přáním dítěte.⁷¹ Dle mého názoru by soudy měly v případě, kdy je dítě už ve věku 15i a více let, a je prokázáno, že jeho názor nebyl ničím ovlivněn, respektovat takové přání nezletilého. Samozřejmě za předpokladu, že rodič, jehož péči dítě preferuje, vytváří příznivé podmínky pro jeho život.

⁶⁹ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) [online]. občanskýzákonik.justice.cz, 3. února 2012 [cit. 6. února 2018]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >.

⁷⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

⁷¹ náleží Ústavního soudu ze dne 20 května 2015, sp. zn. II. ÚS 2919/14.

Není tedy vyloučeno, aby soud v některých případech povýšil zájem na zachování dosavadního sourozeneckého vztahu nad přání nezletilého. Je zřejmé, že zachování sourozeneckého pouta může pro soud představovat další významnou okolnost, ke které musí při rozhodování přihlížet. Např. také v nález Ústavního soudu ze dne 12. prosince 2017 soud vzal v potaz zejména okolnost, že si nezletilý přál trávit co nejvíce času se svým bratrem a soudy se pak v rámci stanovení rozsahu střídané péče ve prospěch otce snažily minimalizovat jejich odcizení a naopak co nejvíce rozšířit dobu, kterou budou moct bratři trávit společně.⁷²

Ústavní soud stanoví také okolnosti, které budou mít za následek nesplnění těchto čtyř výše zmíněných kritérií vhodnosti střídané péče. Takovou okolností bude např. odsouzení jednoho z rodičů k výkonu trestu odnětí svobody, závislost jednoho z rodičů na alkoholu či omamných nebo psychotropních látkách, vedení nezřízeného života či dosavadní kojení dítěte matkou.⁷³ Tato kritéria však jsou dle Ústavního soudu pouze demonstrativní a soudy jsou povinny brát v úvahu i další okolnosti, které jsou v daném případě specifické. Dále také může nastat situace, kdy oba dva rodiče splňují stejnou měrou všechna kritéria, avšak z nějakého dalšího důvodu nebude v jejich konkrétním případě střídaná péče vhodným řešením. Dle Ústavního soudu může být touto okolností špatný zdravotní stav dítěte či vzdálenost bydliště rodičů, kterým se věnují v dalších kapitolách.⁷⁴

⁷² nález Ústavního soudu ze dne 12. prosince 2017, sp. zn. IV. ÚS 2898/17.

⁷³ nález Ústavního soudu ze dne 30. prosince 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14.

⁷⁴ Tamtéž.

3 Nesouhlas rodičů a absence komunikace jako překážka střídacé péče

3.1 Nesouhlas rodičů

Jak už bylo zmíněno výše, OZ v § 907 odst. 1 stanoví souhlas rodičů jako podmínku pouze v případě, kdy dítě má být svěřeno do společné péče obou rodičů. Lze tedy říci, že ze zákona se souhlas obou rodičů při svěřeni dítěte do péče střídacé a *contrario* § 907 odst. 1 OZ nevyžaduje. Dle názoru právničky JUDr. Oldřišky Luňáčkové to bude ve většině případů matka, která nebude souhlasit se střídacou péčí, a naopak bude požadovat svěřeni dítěte pouze do její péče a stanovení rozsahu styku pro otce. Za zastánce střídacé péče pak považuje naopak spíše otce. Dle jejího názoru může být častou příčinou nesouhlasu ze strany matky finanční výhodnost výlučné péče o dítě. Ta pak pro ni bude spočívat zejména v tom, že výživné bude stanoveno pouze otci, kdy naproti tomu při nařízeni střídacé výchovy by pravděpodobně výživné bylo stanoveno oběma rodičům. Dalším důvodem pak dle jejího názoru mohou být i určité předsudky veřejnosti, že pokud není dítě svěřeno do péče matky, je taková matka veřejností vnímána jako špatná matka.⁷⁵ V tomto ohledu se ztotožňuji s jejím názorem. Myslím si, že ve společnosti panuje již dlouhodobě představa, že pokud by dítě mělo být svěřeno do péče jednoho z rodičů, měla by být tímto rodičem právě matka. Pokud pak dítě nebude svěřeno soudem do její péče, může to v ní vyvolat pocit selhání a výše zmiňovaný strach z předsudků ostatních. Tato představa se sice v poslední době ve společnosti mění, ale přece jen si myslím, že ji nelze považovat za úplně překonanou. Ten z rodičů, který se střídacou péčí nesouhlasí, si obvykle dokáže najít řadu výmluv, proč by právě v tomto případě neměl soud nařídit střídacou péčí. Mezi takové námítky pak může patřit např. tvrzení, že druhý z rodičů se nedokáže o dítě řádně postarat, že dítě nebude mít jedno stabilní prostředí či dosavadní neúčast druhého rodiče v péči o dítě. Je třeba si však uvědomit, že vždy existuje i druhý pohled na věc, a že na většinu podobných námitek lze najít velmi jednoduchou odpověď, která bude vyvracet tu tvrzenou naprostou nevhodnost střídacé péče.⁷⁶ V praxi může nastat také situace, kdy jeden z rodičů může požadovat svěřeni dítěte do své péče či do péče střídacé, ačkoliv o to vůbec nestojí. Z jeho strany pak půjde zejména o snahu ještě více popudit druhého rodiče.⁷⁷

V rámci souhlasu se střídacou péčí pak může vyvstat otázka, zda je vůbec možné v praxi nařídit střídacou péčí, pokud by s ní alespoň jeden z rodičů nesouhlasil. Odpovědi na tuto otázku

⁷⁵ LUŇÁKOVÁ, Oldřiška. Muži versus ženy – právní úprava střídacé výchovy. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 10, s. 16-18.

⁷⁶ NOVÁK, Tomáš. Mýty o střídacé péči o dítě po rozvodu. *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č. 6, s. 12-14.

⁷⁷ NOVÁK, Tomáš. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2012. s. 29.

nalezneme opět v judikatuře Ústavního soudu, jehož názor se v jednotlivých rozhodnutích s odstupem času poměrně lišil.

3.1.1 Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 88/04 a sp. zn. III. ÚS 1206/09

V roce 2005 Ústavní soud vyslovil názor, že střídavá péče by neměla být nařízena pouze jako ústupek rivality ze strany rodičů a naopak by rozhodnutí o střídavé péči mělo vycházet zásadně z jejich ochoty a možnosti spolu komunikovat a spolupracovat. Dále vyslovil, že není podstatná otázka, z jakého důvodu spolu rodiče nechtějí komunikovat, nýbrž podstatné je právě to, že jim chybí ochota spolupráce v zájmu dítěte.⁷⁸ Důležitým v tomto názoru spatřuji zejména to, že Ústavní soud nepovažoval za významné řešit otázku, proč je mezi rodiči spor a proč rodič odmítá vyjádřit souhlas se střídavou péčí. Tento případ však není jediným z řady, kdy Ústavní soud judikoval, že střídavá péče nemůže být nařízena, pokud se rodiče dítěte nebudou ochotni a schopni dohodnout.⁷⁹ Jak už jsem uvedla výše, názor Ústavního soudu na potřebu souhlasu ze strany rodičů se vyvíjel. Jako protiklad názoru vysloveného v rozhodnutí z roku 2005 bych uvedla názor Ústavního soudu, který vyjádřil v nálezu ze dne 23. 2. 2010, tudíž o 5 let později. Ústavní soud v něm judikoval myšlenku, že soud nesmí přestat brát střídavou výchovu jako jednu z možností už za situace, kdy jeden z rodičů nebude se střídavou výchovou souhlasit. Pokud pak jedna ze stran nesouhlasí čistě za účelem toho, aby střídavá péče nařízena nebyla, a nemá k tomu jiný důvod ve vztahu k dítěti, nemůže soud pouze o takový nesouhlas opřít své rozhodnutí. V případě, že je nesouhlas jedinou překážkou nařízení střídavé péče, jsou soudy povinny podrobit jej dokazování, ledaže i bez něj bude zjevné, že pro něj není žádný racionální důvod. Opačný postup soudu pak Ústavní soud označuje za rozporný se základním právem rodiče a na druhé straně také práva dítěte na výchovu a péči garantovaným v čl. 32 odst. 4 Listiny.⁸⁰ Skutečnost, že lze střídavou péči nařídit i přes nesouhlas jednoho z rodičů pak potvrdil i v dalších nálezech.⁸¹ Oproti předchozímu rozhodnutí tedy nejen že vyjádřil myšlenku nutnosti zabývat se důvodem nesouhlasu, ale opačný postup dokonce označil za rozporný se zákonem.

Otázka potřeby souhlasu obou rodičů u střídavé péče je však již delší dobu diskutovaným tématem a proto dnes lze nalézt také nespočet odborníků, kteří se k tomuto tématu již vyjádřili. Jako první příkladný názor bych uvedla stanovisko veřejného ochránce práv. Dle jeho názoru by střídavá péče neměla být nařízena soudem dříve, než bude tento nesouhlas podroben posouzení. Střídavá péče o dítě dle něj nebude mít přínos, za předpokladu, že s ní jeden z rodičů

⁷⁸ nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2005, sp. zn. I. ÚS 48/04.

⁷⁹ K tomu viz TRÁVNÍČEK: *Střídavá péče...*, s. 48-49.

⁸⁰ nález Ústavního soudu ze dne 23. února 2010, sp. zn. III. ÚS 1206/09.

⁸¹ např. nález Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

nesouhlasí.⁸² V podstatě tedy lze říci, že názor veřejného ochránce práv je srovnatelný se současným názorem Ústavního soudu, kdy oba poukazují na nutnost zjištění důvodů, z jakých jeden z rodičů nesouhlasí. Jako další příklad bych uvedla názor psychologky Špaňhelové, která říká, že schopnost rodičů domluvit se nejen na střídavé péči, ale i na jejích podmínkách, patří mezi základní předpoklady úspěšnosti střídavé péče.⁸³ Řekněme tedy, že očima psychologa by dítě nemělo být svěřeno do střídavé péče, pokud již na začátku řízení o nezletilého jeden z rodičů nesouhlasí, což bude většinou poukazovat na to, že se nedokážou domluvit a střídavá péče by pak nemusela být ve prospěch dítěte. V tomto ohledu musím souhlasit s názorem Ústavního soudu, neboť si myslím, že ve většině případů, kdy jeden z rodičů dítěte nebude chtít dát souhlas, nebude mít k tomu nesouhlasu právě racionální důvod, který Ústavní soud považuje za nutný k tomu, aby mohl rozhodnout v neprospěch střídavé péče. Myslím si, že pokud by pak soudy rozhodovaly v neprospěch střídavé péče, jelikož by zde byl pouze iracionální a čistě účelový nesouhlas jednoho z rodičů jako jediná překážka nařízení střídavé péče, rozhodovaly by tak právě v rozporu se zájmem dítěte.

V praxi může nastat také situace, kdy ke střídavé péči nedají souhlas oba dva rodiče. Dále pak můžeme rozlišit dva případy. Prvním z nich by byla situace, kdy oba dva rodiče výslovně nesouhlasí s nařízením střídavé péče, tedy bude zde přímo vysloven nesouhlas obou z nich. V tomto ohledu se ztotožňuji s JUDr. Milanem Trávníčkem, který si myslí, že by soudy tuto situaci měly řešit jednoznačným způsobem, a to nenařízením střídavé péče. Druhým případem pak může být situace, kdy rodiče dítěte sice nevyjádří nesouhlas se střídavou péčí, avšak výslovně nevyjádřili ani souhlas.⁸⁴ Ústavní soud musel o takovém případě rozhodnout např. v usnesení ze dne 5. 11. 2008 sp. zn. II. ÚS 2082/08. Vyslovil zde názor, že rozhodnutí soudů o střídavé péči, kterému však nepředcházela souhlas ze strany rodičů, nepovažuje za rozporné se zákonem či Ústavou.⁸⁵ Na základě tohoto usnesení se tedy domnívám, že je možné nařídit střídavou péči i v případě, že s ní rodiče nevyslovili souhlas, ovšem pouze za předpokladu, že se soudy budou důkladně zabývat, zda jsou v konkrétním případě splněny podmínky vhodnosti střídavé péče.

3.2 Absence komunikace mezi rodiči

3.2.1 Nález Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2010 sp. zn. I. ÚS 266/10

S vyslovením souhlasu se střídavou péčí úzce souvisí také otázka, zda je soud oprávněn rozhodnout ve prospěch střídavé péče, pokud spolu rodiče nedokáží dobře komunikovat a

⁸² Střídavá výchova [online]. ochrance.cz, [cit. 13. února 2018]. Dostupné na < <https://www.ochrance.cz/dalsi-aktivity/publikace/sborniky-stanoviska/rodina-a-dite-dodatky/rodina-a-dite-obecne-dodatky/> >.

⁸³ ŠPAŇHĚLOVÁ, Ilona. Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa. *Právo a rodina*. 2005, roč. 7, č. 5, s. 2-3

⁸⁴ TRÁVNÍČEK: *Střídavá péče...*, s. 53.

⁸⁵ usnesení Ústavního soudu ze dne 5. listopadu. 2008, sp. zn. II. ÚS 2082/08.

domluvit se na péči o dítě. V roce 2010 Ústavní soud řešil případ, kdy nezletilý syn byl svěřen rozhodnutím okresního soudu do střídavé péče. Krajským soudem byl pak nezletilý svěřen do výlučné péče matky. Stěžovatel, v tomto případě otec, se obrátil na Ústavní soud. V ústavní stížnosti mj. konstatuje, že krajský soud nerozhodoval v zájmu dítěte tím, že jej svěřil do výlučné péče matky. Ve věci byl vypracován rovněž znalecký posudek, ve kterém znalec uvedl jako jedinou překážku střídavé péče z jeho pohledu špatnou komunikaci mezi oběma rodiči. Ústavní soud k výše zmíněnému konstatoval, že neschopnost rodičů se dohodnout je sice velmi důležitým kritériem, které by soudu měly brát v potaz při rozhodování o střídavé péči, avšak neschopnost jednoho z rodičů dohodnout se a komunikovat s druhým rodičem vždy nemusí mít za následek svěřením dítěte druhému rodiči do jeho výlučné péče.⁸⁶

3.2.2 Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 2014 sp. zn. I. ÚS 3216/13

Další vyjádření Ústavního soudu k problematice komunikace mezi rodiči bych opět chtěla demonstrovat na konkrétním případě, který Ústavní soud řešil. Nejprve byla okresním soudem schválena dohoda matky a otce a touto dohodou byly dvě nezletilé děti svěřeny do výlučné péče matky, a to zejména z toho důvodu, že otec byl zaměstnán v zahraničí a matka s dětmi se vrátila do České republiky z důvodu blížícího se nástupu nezletilé dcery do základní školy. O rok později se otec vrátil z ciziny do České republiky a požadoval tak změnu rozhodnutí ve prospěch nařízení střídavé péče. Okresním soudem byl však jeho návrh zamítnut s tím, že na straně otce nebyly zjištěny natolik důležité okolnosti, které by odůvodnily změnu původního rozhodnutí. Krajský soud se pak ztotožnil s názorem okresního soudu. Dodal také, že v potvrzení názoru okresního soudu ho utvrzuje především to, že mezi rodiči úplně absentuje vzájemná komunikace a schopnost domluvy. K absenci komunikace mezi rodiči se vyjadřoval i kolizní opatrovník, kdy vyslovil svůj názor, že není možné, aby soud vyloučil střídavou péči jen z toho důvodu, že chybí komunikace mezi rodiči a také upozornil na možnost soudu směřovat rodiče ke zlepšení vzájemných vztahů např. nařízením terapie. K výše uvedenému Ústavní soud pak konstatuje, že pokud bychom měli brát jako důležitý důvod pro vyloučení střídavé péči chybějící komunikaci mezi rodiči, je nutné vzít v potaz také to, že i v případě svěřením dítěte do péče výlučné se možnost komunikace předpokládá, jelikož, jak už jsem zmiňovala výše, oba rodiče jsou nositelem i vykonatelem rodičovské odpovědnosti a svěřením dítěte do péče jednoho z nich druhému rodiči rodičovská odpovědnost zůstává. Ústavní soud je toho názoru, že rodiče by se vždy měli snažit v zájmu dítěte o dosažení alespoň nejnutnější komunikace mezi sebou. Ostatně, jak již bylo vyjádřeno také kolizním opatrovníkem, obecné soudy mají v tomto ohledu možnosti,

⁸⁶ nález Ústavního soudu ze dne 18. srpna. 2010, sp. zn. I. ÚS 266/10.

které by mohly napomoci zlepšení komunikace, jak již bylo zmíněno např. nařízení terapie či mediace.⁸⁷

3.2.3 Nález Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2018 sp. zn. IV. ÚS 3749/17

Na závěr této kapitoly bych chtěla poukázat na případ, kdy neschopnost domluvy mezi rodiči málem vedla až k tomu, že jejich dcera musela po půl roce opustit první třídu základní školy a vrátit se zpět do školy mateřské. Nejedná se zde sice, jako v předchozích případech, o typickou situaci, kdy by soudy rozhodovaly o vhodnosti střídavé péče i přes absenci komunikace mezi rodiči, ale dle mého názoru je právě tento případ ukázkou, do jaké absurdní situace se může dítě dostat v důsledku neschopnosti domluvy rodičů.

Před nástupem do první třídy základní školy byla nejprve nezletilá dcera ve střídavé péči obou rodičů. Rodiče se rozhodli podat návrh na svěřeni nezletilé do péče pouze jednoho z nich, a to především z toho důvodu, že se chtěli vyhnout situaci, kdy by jejich dcera musela navštěvovat dvě školy právě z důvodu realizace střídavé péče. Přesto ji však přihlásili do dvou škol a čekali, že nezletilá bude navštěvovat školu v místě bydliště rodiče, do jehož výlučné péče bude svěřena. Věc však nebyla do doby nástupu do školy pravomocně skončena, zejména z toho důvodu, že městský soud sice zamítnul návrh o svěřeni nezletilé do výlučné péče, avšak tento rozsudek byl krajským soudem zrušen. Ani v srpnu, tedy již těsně před předpokládaným nástupem do školy, nebylo řízení pravomocně skončeno a matka se tak snažila celou situaci vyřešit žádostí o dodatečný odklad nástupu do první třídy, neboť nechtěla, aby dcera navštěvovala dvě školy. Po prohlídce nezletilé psychologka konstatovala, že na straně nezletilé není žádná překážka, pro kterou by musel být stanoven odklad, avšak tento odklad považuje za lepší řešení, než aby musela nezletilá začít docházku ve dvou školách. Otec však k odkladu vyjádřil nesouhlasné stanovisko. Matka se tedy opět obrátila na soud s žádostí o vydání předběžného opatření a žádala, aby soud udělil souhlas s odkladem namísto otce. Tento návrh byl však zamítnut. Následně však byl na základě odvolání matky krajským soudem jako soudem odvolacím, souhlas otce přece jenom nahrazen, a matka tak mohla požádat o odklad nástupu dcery do první třídy. Předběžné opatření bylo odůvodněno zejména tím, že pro psychický stav nezletilé by bylo opravdu nevhodné, kdyby musela navštěvovat hned od začátku dvě školy. Následně byl odklad ředitelkou základní školy povolen. Otec ve snaze umožnit své dceři, aby nastoupila do školy bezodkladně, toto povolení napadl ve správním soudnictví. Jeho žaloba však byla odmítnuta z důvodu nedostatečné aktivní legitimace otce.⁸⁸

⁸⁷ nález Ústavního soudu ze dne 25. září 2014, sp. zn. I. ÚS 3216/13.

⁸⁸ nález Ústavního soudu ze dne 17. ledna 2018, sp. zn. IV. ÚS 3749/17.

V mezidobí probíhajících sporů již nezletilá nastoupila do základní školy v Olomouci a povolením odkladu tak hrozilo, že se bude muset vrátit do předškolního zařízení. Prostřednictvím kolizního opatrovníka nezletilá podala ústavní stížnost, v níž napadala rozhodnutí krajského soudu, kterým byl nahrazen souhlas otce s odkladem nástupu do školy a namítala porušení jejich Ústavně zaručených práv – práva na vzdělání, vyjádření se k prováděným důkazům a také práva na ochranu před neoprávněným zásahem do soukromého života. Namítala, že v řízení o předběžném opatření nebylo vůbec zjišťováno, jaký je její názor na odklad a kdyby tak soud učinil, zjistil by, že byla zcela spokojená s docházkou do základní školy, do které nastoupila, a rozhodně si nepřála vrátit se zpět do předškolního zařízení. Následně Ústavní soud odložil vykonatelnost rozhodnutí, jímž byl nahrazen souhlas otce s odkladem.

Ústavní soud shledal porušení všech namítaných práv nezletilé a zrušil napadené usnesení krajského soudu. Z jeho argumentace bych pak uvedla nejdůležitější body týkající se nutnosti sledování zájmu dítěte. Ústavní soud se neztotožnil s názorem odvolacího soudu, na jehož základě byl povolen odklad. Pokud by odvolací soud přihlížel k zájmu dítěte, nemohl by dojít k názoru, že jen z důvodu trvajících neshod rodičů může být dítě vráceno zpět do předškolního zařízení. Dle názoru psychologky byla nezletilá zcela způsobilá k nástupu do první třídy. Pochybení spatřuje také v tom, že se vůbec nezabýval názorem nezletilé na odklad nástupu do školy. Kdyby tak učinil, zjistil by její přání pokračovat nadále v docházce v zařízení, které navštěvovala a kde měla kamarády. Nahrazení souhlasu otce tak v žádném případě nemohlo být v souladu se zájmem dítěte, ale právě naopak bylo zcela zřejmě pravým opakem.⁸⁹

Jsem si vědoma, že tento případ je poněkud složitější a že se zde prolíná více aspektů, než jen špatná komunikace rodičů. Avšak dle mého názoru je právě tento případ názornou ukázkou, kam až může vést neschopnost a dovolím si říct v tomto případě i neochota rodičů se dohodnout minimálně na tom, jakou školu bude jejich dítě navštěvovat. V podstatě v důsledku jejich neschopnosti domluvy měla nezletilá nastoupit do školy o rok později i přes vědomí, že k tomu není dán jiný důvod na straně dítěte. Je k zamyšlení, že krajský soud jako soud odvolací nahradil souhlas otce s odkladem. Jeho pochybení spatřuji zejména v tom, že vůbec nezjišťoval názor dítěte, které i v šesti letech bylo dle mého názoru způsobilé si jej vytvořit. Nakonec tak situaci musela vyřešit samotná nezletilá, které hrozilo, že se bude muset vrátit do školky, a to krajním prostředkem jako je žaloba u Ústavního soudu. Ztotožňuji se se závěrem Ústavního soudu, že odvolací soud vydaným usnesením naprosto pochybil a že jeho usnesení nesledovalo zájem nezletilé.

⁸⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 17. ledna 2018, sp. zn. IV. ÚS 3749/17.

4 Vzdálenost bydliště a školní docházka

Dalším, běžně se v praxi vyskytujícím problémem v rámci střídané péče, je situace, kdy vzdálenost bydliště rodičů může dosahovat i přes několik stovek kilometrů. Úkolem soudu je pak položit si otázku, zda je v zájmu dítěte, aby takovou vzdálenost překonávalo mnohdy i častěji, než jedenkrát za týden. Otázka vzdálenosti bydliště rodičů pak úzce souvisí s problémem zachování zázemí dítěte a především u dítěte navštěvujícího základní školu (popř. i mateřskou školu) také s otázkou, zda je pro dítě vhodné, aby případně navštěvovalo více než jedno takové zařízení. Možnost plnění školní docházky ve dvou školách je umožněna § 49 odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon. Opět se lze v této oblasti setkat nejen s bohatou judikaturou Ústavního soudu, ale také s vyjádřením odborníků a psychologů.

Nejprve bych chtěla uvést názor bývalého veřejného ochránce práv Pavla Varvařovského, který se k této problematice vyjádřil ve svém stanovisku. Konstatuje, že aby mohla být nařízena střídaná péče, je v podstatě nutností, aby nadále dítě mohlo navštěvovat pouze jednu školu a také aby mohlo bez problému docházet do kroužků, setkávat se s kamarády a vykonávat další aktivity.⁹⁰ Názor současné ombudsmanky je takový, že pokud by dítě mělo chodit do více než jedné školy, nelze dle jejího názoru vyloučit, že takové střídání bude mít špatný dopad na dítě, a to jak na jeho psychiku, tak také na studijní výsledky a další aktivity.⁹¹ Psycholožka Ilona Špaňhelová ve svém článku řadí podmínku nikoliv velké vzdálenosti bydliště obou rodičů a s tím související plnění školní docházky pouze v jednom školském zařízení jako okolnost důležitou pro úspěšnou střídanou péči a taky zejména pro dítě.⁹² Argumentem v neprospěch střídané péče za situace nutnosti plnění školní docházky ve dvou školních zařízeních může být např. to, že nebude v možnostech dítěte, aby zvládlo učivo v obou školách vzhledem k jeho možným odlišnostem. Dalším negativem pak může být skutečnost, že dítě sice bude mít kamarády v obou školách, avšak bude vždy přicházet o některé ze společných zážitků, výletů a aktivit, které by mohly být pro rozvoj jeho kamarádství důležité.⁹³ Na druhou stranu však nemusí mít vždy střídaní prostředí a škol pouze dopady negativní. Pro dítě může být i pozitivem, že díky studiu ve dvou školách nalezne větší množství kamarádů. Dalším přínosem by pak mohl být také déle strávený čas s každým z rodičů.⁹⁴ Jak je tedy vidět, ve střídání škol z důvodu střídané péče lze určitě najít pozitivní i negativní aspekty. Dle názoru některých odborníků uvedených výše bych

⁹⁰ Střídaná výchova [online]. ochrance.cz, [cit. 13. února 2018]. Dostupné na < <https://www.ochrance.cz/dalsi-aktivity/publikace/sborniky-stanoviska/rodina-a-dite-dodatky/rodina-a-dite-obecne-dodatky/> >.

⁹¹ Střídaná výchova [online]. ochrance.cz, [cit. 13. února 2018]. Dostupné na < <https://www.ochrance.cz/dalsi-aktivity/publikace/sborniky-stanoviska/rodina-a-dite-dodatky/rodina-a-dite-dodatky-2015> >.

⁹² ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Střídaná péče o děti po rozvodu očima psychologa. *Právo a rodina*. 2005, roč. 7, č. 5, s. 3.

⁹³ ŠÍNOVÁ, Renáta; WESTPHÁLOVÁ, Lenka; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016. s. 95.

⁹⁴ NOVÁK: *Střídaná péče*...s. 61.

pak spíše řekla, že se přiklání k nevhodnosti takového řešení a to zejména z důvodu možných negativních dopadů na dítě. Dále se budu zabývat názorem Ústavního soudu demonstrovaným na několika zajímavých případech.

4.1 Nález Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 1506/13

Stěžovatelkou byla v tomto případě matka dítěte, která se domáhala zrušení rozsudku krajského soudu především z toho důvodu, že dle jejího názoru vydal tento soud rozhodnutí v rozporu se zásadou předvídatelnosti soudního rozhodnutí. Porušení této zásady pak spatřovala především v tom, že krajský soud změnil rozhodnutí soudu okresního a to tím způsobem, že svěřil nezletilou, která v té době navštěvovala mateřskou školu, namísto doposud stanovené výlučné péče matky do péče střídavé. Otec již v řízení před okresním soudem poukazoval na skutečnost, že spolu s matkou nezletilá již nějakou dobu nežijí a že si nezletilou střídají po 14 dnech, přičemž tento stav dle jeho názoru nepůsobí jejich dceři žádné problémy. Stěžovatelka však naopak poukazovala na nevhodnost střídavé péče z důvodu velké vzdálenosti bydlišť obou rodičů, kdy tato vzdálenost přesahovala 350 km.

Krajský soud odůvodnil změnu rozhodnutí ve prospěch modelu střídavé péče tím, že oba dva rodiče dle jeho názoru splňují předpoklady pro nařízení střídavé péče a vzhledem ke skutečnosti, že nezletilá má vytvořený pevný vztah jak s matkou, tak i otcem, rozhodl soud, že je v zájmu nezletilé, aby byla svěřena do střídavé péče. Ohledně vzdálenosti bydliště pak uvedl, že nebylo doposud prokázáno, že by dosavadní střídání mělo na nezletilou dceru negativní vliv, a to jak ve školce, tak v dalších aspektech. Především z těchto důvodů tuto vzdálenost nepovažoval za překážku nařízení střídavé péče. Ústavní soud se k nevhodnosti střídavé péče z důvodu výše uvedené vzdálenosti bydliště vyjádřil následujícím způsobem. Dle jeho názoru bylo nutné vzít v potaz především to, že nařízením střídavé péče došlo v podstatě k rozšíření styku dítěte s otcem, který byl před tímto rozhodnutím realizován, pouze o pět dní. Ústavní soud konstatoval, že vzdálenost bydliště sama o sobě nemůže být okolností, na základě které bude vyloučena střídavá péče a je nutno posoudit v každém konkrétním případě, jaký dopad má překonávání této vzdálenosti na dítě a další aspekty související s nutností střídání prostředí na nezletilé dítě.⁹⁵ Ve zkratce tak Ústavní soud vyjadřuje, že je opět nutné zkoumat okolnosti případu, zejména dopad střídání výchovného prostředí na nezletilou, a nejen vycházet pouze ze skutečnosti, že bydliště rodičů je příliš vzdáleno.

⁹⁵ nález Ústavního soudu ze dne 30. května 2014, sp. zn. I. ÚS 1506/13.

4.2 Nález Ústavního soudu ze dne 24. 6. 2016 sp. zn. 169/16

Výše uvedený případ však rozhodnutím Ústavního soudu, jak by se mohlo zdát, neskončil. Poté, co nastoupila dcera rodičů na základní školu, podala matka nezletilé návrh na svěřeni dcery do její péče, což odůvodňovala zejména změnou poměrů na straně nezletilé, tj. především jejím nástupem do základní školy. Okresní soud stěžovatelce vyhověl a svěřil dceru do výlučné péče matky a stanovil rozsah styku otce s nezletilou. Otec však proti tomuto rozhodnutí podal odvolání a krajský soud tomuto odvolání vyhověl, tj. nezletilá byla opět ve střídavé péči rodičů. Matka se tak opět obrátila na Ústavní soud s tím, že nesouhlasí s názorem odvolacího soudu. Nesouhlasila především s názorem, že nemůže být střídavá péče zrušena, jelikož nenastala změna poměrů, na základě které by bylo možné dovodit, že je nutná změna původního rozhodnutí. Stěžovatelka mj. namítala, že se odvolací soud nezabýval znaleckým posudkem, ve kterém znalkyně vyslovila svůj negativní názor, co se týče dalšího trvání střídavé péče. Obdobný postoj k dalšímu pokračování ve střídavé péči vyjádřil také kolizní opatrovník. Dle stěžovatelky nemohlo být rozhodnutí odvolacího soudu v zájmu nezletilé, neboť pokud by přihlédl ke všem okolnostem, zejména k velké vzdálenosti bydliště a s tím související nutnosti docházky do dvou základních škol, nemohl by dospět k závěru, že není třeba upravit dosavadní poměry mezi rodiči a nezletilou.

Ústavní soud opět poukazuje na skutečnost, že by rozhodnutí obecných soudů mělo sledovat jako hlavní prioritu zájem dítěte. I v případě, ve kterém bude naplněn čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče u obou rodičů, mohou být přítomny ještě další okolnosti, na základě kterých pak střídavá péče nemusí být v zájmu nezletilého. Jako jednu z takových okolností pak uvádí velkou vzdálenost bydliště rodičů a s tím související nutnost docházky do dvou školních zařízení, jejichž střídání by mohlo být způsobilé negativně ovlivnit studium a psychický stav nezletilé. Ústavní soud se neztotožnil se závěry odvolacího soudu, že nedošlo ke změně poměrů nezletilé a nenastal tak důvod, aby bylo o péči rozhodováno jinak. Konstatuje, že odvolací soud pochybil zejména v rámci nedostatečného vypořádání se s názory uvedenými ve znaleckém posudku, ve kterém znalkyně sice hovoří o dobrém působení nezletilé navenek, co se však týče jejího psychického stavu, ten hodnotí na druhou stranu velmi nestabilně. Hovoří v něm o nepřiměřené zátěži a tlaku, který je na nezletilou vyvíjen a který má negativní vliv na její psychiku. Odvolací soud se tak dostatečně nevypořádal se znaleckým posudkem, když jediné jeho vyjádření k němu bylo, že nezletilá nemá problémy ani v jedné ze škol a učivo bez problémů zvládá. Dle názoru Ústavního je tedy vždy nutné, aby celá situace byla posouzena komplexně a aby se soudy vypořádaly se všemi důkazy, a zejména pak s těmi, které tvrdí, že střídavá péče má

negativní vliv na psychiku dítěte.⁹⁶ Ve zkratce řečeno tedy Ústavní soud nevyklučuje možnost, že by dítě nemohlo navštěvovat dvě školy v případě velké vzdálenosti bydlišť rodičů, avšak poukazuje na nutnost vypořádání se se všemi okolnostmi případu.

4.3 Další související judikatura

Z velmi aktuální judikatury bych pak chtěla uvést usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 1. 2018. Původním rozsudkem okresního soudu byla nařízena střídavá péče. Nezletilý však v září 2017 nastoupil do základní školy a matka tak podala návrh na změnu tohoto rozhodnutí a to zejména z toho důvodu, aby mohl nezletilý absolvovat školu pouze v jednom školském zařízení. Na základě předběžného opatření byl syn svěřen do výlučné péče matky. Otec se proti tomuto opatření odvolal, avšak krajský soud nejenže jeho odvolání zamítnul, ale současně rozhodl i o tom, kterou ze škol bude nezletilý navštěvovat a o povinnosti otce tuto skutečnost akceptovat. Krajský soud zde vyslovil svůj názor, že docházka dítěte do dvou školských zařízení by měla být povolena pouze výjimečně a to zejména se zřetelem na vliv takovéto školní docházky na dítě. Krajský soud rovněž uvádí, že není možné hodnotit na jedné straně docházku do mateřské školy a na straně druhé do školy základní. Stěžovatel se však s výše uvedeným závěrem neztotožnil a podal proto Ústavní stížnost, ve které namítá, že rozhodnutí krajského soudu má výrazný dopad na nedostatek času kvalitně stráveného s nezletilým a také na jeho pracovní výkon.⁹⁷

Ústavní soud pak nejprve vymezil své kompetence v rámci možnosti přezkumu ve věcech rodinněprávních a v rámci vydání předběžného opatření. V rámci těchto kompetencí pak opět hovoří o negativním dopadu na kamarádké vztahy, stabilitu prostředí a školní výsledky v případě nutnosti střídání dvou základních škol a zejména z těchto důvodů se tak ztotožnil s názorem krajského soudu, ve snaze zohlednit především zájem dítěte na zachování stability rodinného prostředí, a stížnost otce odmítnul.⁹⁸

Jak je tedy vidět výše, v některých případech Ústavní soud může shledat větší vzdálenost bydliště a především s tím spojenou nutnou návštěvou dvou základních škol (popř. mateřských škol) jako překážku střídavé péče. Není však vyloučeno, aby soudy po zvážení všech okolností a možných negativních dopadů na dítě, dospěly k závěru, že i přes nutnost střídání škol nebude vzdálenost bydliště rodičů překážkou střídavé péče. Vliv na tuto vhodnost (případně nevhodnost) může mít také věk dítěte a s tím související okolnost, zda dítě navštěvuje teprve mateřskou školu nebo zda už absolvuje povinnou školní docházku. Dle mého názoru je každý případ velmi individuální. Myslím si, že v tomto ohledu je velmi důležitá úloha znalce, aby zjistil skutečný

⁹⁶ nález Ústavního soudu ze dne 24. června 2016, sp. zn. II. ÚS 169/16.

⁹⁷ nález Ústavního soudu ze dne 23. ledna 2018, sp. zn. I. ÚS 3738/17.

⁹⁸ Tamtéž.

dopad změn ve výchovném prostředí na dítě. Úlohou obecných soudů pak je, aby zvážily všechny okolnosti a rozhodly, zda je střídavá péče popř. její zachování v zájmu dítěte.

Z další judikatury mě pak zaujal také názor Ústavního soudu, kdy v jednom konkrétním případě založil mimo jiné své odůvodnění v neprospěch střídavé péče na argumentaci, že pokud by oba dva rodiče měli bydliště ve stejném městě a nezletilý by tak mohl navštěvovat pouze jedno školní zařízení, nebyla by zde žádná překážka střídavé péče. Jelikož se však bydliště rodičů nenachází ve stejném městě, je třeba se dle jeho názoru zabývat také skutečností, kdo zapříčinil, že bydliště rodičů se nachází v jiném městě.⁹⁹

Další problémová situace může nastat i v případě, kdy se rodič, ve snaze znemožnit střídavou péči popř. i styk dítěte s druhým rodičem, přestěhuje i s dítětem na takové místo, kdy pro druhého rodiče bude v podstatě nemožné, ať už z důvodů finančních či časových, aby byla střídavá péče realizována. V právním řádu České republiky není zakotveno, že rodič, který má v plánu se odstěhovat, si musí již dopředu vyžádat souhlas druhého rodiče.¹⁰⁰ Občanský zákoník však stanoví v § 858 jako součást rodičovské odpovědnosti také právo rodiče na určení místa bydliště dítěte. Pokud se tedy jeden z rodičů přestěhuje i s dítětem, a to proti vůli druhého rodiče, lze v takovém činu spatřovat protiprávní jednání. Dle Ústavního soudu je pak nutné při rozhodování o péči o dítě vzít v úvahu také to, že dítě bylo protiprávně přemístěno bez souhlasu druhého rodiče.¹⁰¹ Ústavní soud ve svém odůvodnění cituje článek vydaný v odborném časopise Právník: „*Jeden z rodičů tedy nemůže bydliště dítěte změnit proti vůli druhého rodiče*“.¹⁰² V usnesení ze dne 13. 2. 2018 sp. zn. IV. ÚS 3332/17 se vyjadřuje také k tomu, že druhý rodič by neměl být v důsledku svévolného přestěhování druhého rodiče znevýhodňován. Konkrétně v tomto případě byl stěžovatel znevýhodněn zejména v důsledku toho, že bylo rozhodnuto o povinnosti stěžovatele vyzvednout i vrátit děti v místě jejich bydliště, tedy i bydliště matky, které bylo ve vzdálenosti cca 100 km. Dle Ústavního soudu je nutné, aby obecné soudy v rozhodování o péči o dítě braly v potaz, že je nespravedlivé, aby protiprávní odstěhování mělo negativní důsledky zejména pro toho rodiče, proti jehož vůli bylo dítě odstěhováno.¹⁰³ Ve společnosti se však vyskytují i názory, že rodič, který má dítě v péči, je způsobilý rozhodnout také o tom, kde dítě bude bydlet.¹⁰⁴ Já osobně se s tímto názorem neztotožňuji, neboť si myslím, že takový názor by popíral a omezoval právo druhého rodiče vyplývající z rodičovské odpovědnosti, ve které však druhý rodič ani rozhodnutím, kterým mu nebylo svěřeno dítě

⁹⁹ nález Ústavního soudu ze dne 30. ledna 2018, sp. zn. III. ÚS 4044/17.

¹⁰⁰ TRÁVNÍČEK: *Střídavá péče...*, s. 64-65.

¹⁰¹ usnesení Ústavního soudu ze dne 14. března 2017, sp. zn. I. ÚS 955/15.

¹⁰² ROGALEWICZOVÁ, Romana. Právo rodiče na určení místa bydliště dítěte. *Právník*. 2015, roč. 23, č. 4, s. 296-307.

¹⁰³ usnesení Ústavního soudu ze dne 13. února 2017, sp. zn. IV. ÚS 3332/17.

¹⁰⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Právo rodiče na určení místa bydliště dítěte. *Právník*. 2015, roč. 23, č. 4, s. 303

do péče, není omezen. Rodič, bez jehož souhlasu došlo k přestěhování, má pak možnost domáhat se u soudu rozhodnutí o významné záležitosti v souladu s § 877 odst. 1 OZ. Jeho další možností je podat návrh na změnu původního rozhodnutí související se změnou poměrů v souladu s § 909 OZ a domáhat se změny rozhodnutí o péči.¹⁰⁵

Co se týče problematiky poskytnutí souhlasu druhého rodiče s přestěhováním, existuje v jiných státech různorodá právní úprava, kterou tyto státy aplikují.¹⁰⁶ Jako příklad jsem si vybrala právní úpravu ve Francii, kde je zakotvena povinnost souhlasu druhého rodiče s přestěhováním. Rodič, který se chce přestěhovat, je povinen oznámit to druhému rodiči ještě před takovým přestěhováním a to s dostatečným předstihem. V případě, že rodič, který bude informován, nebude s přestěhováním souhlasit, má pak právo obrátit se na soud, který by pak měl rozhodnout v souladu se zájmem dítěte.¹⁰⁷ Musím souhlasit s Milanem Trávníčkem, který ve své publikaci označuje takovou právní úpravu za velmi vhodnou.¹⁰⁸ Myslím si, že aby byla zachována rodičovská odpovědnost tak, jak je stanovena občanským zákoníkem, je třeba reflektovat práva obou rodičů, která jsou součástí rodičovské odpovědnosti, přičemž jedním z nich, jak už jsem zmínila výše, je právě právo rodiče na určení bydliště dítěte. Pokud se jeden z rodičů takto odstěhuje, řekněme na jiné místo v České republice, měl by si dle mého názoru dopředu vyžádat souhlas druhého rodiče. Ostatně i Ústavní soud v usnesení uvedeném výše považuje přestěhování proti vůli jednoho z rodičů za protiprávní.

Na tomto místě bych chtěla poukázat také na to, že může dojít i k situaci, kdy se jeden z rodičů přestěhuje i přes nesouhlas druhého rodiče, avšak nikoliv v rámci České republiky, ale do zahraničí. Takovou situaci upravuje Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí a nařízení rady „Brusel II. Bis“ v rámci států Evropské unie.¹⁰⁹ Haagská Úmluva ve svém čl. 3 stanoví, co se rozumí pod pojmem protiprávní přemístění či zadržetí a v dalším textu pak upravuje způsob, jakým má být žádáno o navrácení dítěte a podmínky realizace tohoto navrácení.¹¹⁰ Rodič, proti jehož vůli bylo dítě uneseno, je pak oprávněn se domáhat, aby bylo dítě navráceno a to u Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí,

¹⁰⁵ Tamtéž s. 301.

¹⁰⁶ K praxi jednotlivých států pak blíže viz Parental Responsibility by jurisdiction [online]. ceflonline.net, [cit. 8. 3. 2018]. Dostupné na < <http://ceflonline.net/parental-responsibility-reports-by-jurisdiction/> >.

¹⁰⁷ FRÉDÉRIQUE, Ferrand. Parental Responsibilities – National report: France. [online]. ceflonline.net, [cit. 8. 3. 2018]. Dostupné na < <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/France-Parental-Responsibilities.pdf> >.

¹⁰⁸ TRÁVNÍČEK: *Sřídavá péče...*, s. 68.

¹⁰⁹ BAŤHOVÁ, Lucie. *Souhlas druhého rodiče s vycestováním či přestěhováním dítěte do zahraničí*. [online]. epravo.cz, 24. 11. 2016 [cit. 8. února 2018]. Dostupné na < <https://www.epravo.cz/top/clanky/souhlas-druheho-rodice-s-vycestovanim-ci-prestehovanim-ditete-do-zahranici-103515.html> >.

¹¹⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

nebo také u ústředního orgánu toho státu, kam bylo dítě přemístěno. V neposlední řadě má možnost se také domáhat navrácení u soudu státu, kam bylo dítě přemístěno.¹¹¹

¹¹¹ Jak postupovat při únosu dítěte do zahraničí [online]. umpod.cz, [cit. 8. února 2018]. Dostupné na <
<https://www.umpod.cz/unosy-deti/postup-pri-unosu-ditete-do-zahranici/>>.

5 Některé další faktory ovlivňující vhodnost střídavé péče

5.1 Věk dítěte

I věk dítěte může v některých případech odůvodnit nenařzení střídavé péče. Opět se nabízí různé názory odborníků na tuto problematiku. Tak např. podle ředitele Mezinárodního institutu pro rodinu a dítě Aleše Hodiny nemusí být pravidlem, že pro kojene dítě by byla automaticky střídavá péče nevhodná. Dle jeho názoru je nutné rozsah střídání péče o dítě nastavit podle konkrétních potřeb dítěte, což u kojence může být i interval několika hodin. Naopak dle názoru psychologa Jana Kulhánka by střídavá péče měla být nařizována u dětí mladších pěti let jen výjimečně.¹¹² Ústavní soud se k této problematice vyjádřil také poměrně nedávno, a to v nálezu ze dne 12. prosince 2017. Konstatuje, že se ztotožňuje se závěry soudu odvolacího, který vyslovuje potřebu dítěte nízkého věku adaptovat se na režim střídavé péče. Dle jeho názoru by překážkou střídavé péče neměl být věk dítěte, neboť i dítě velmi nízkého věku má potřebu adaptace jak v prostředí matky, tak v prostředí otce. Je proto pochopitelné, že v jeho zájmu bude péče ze strany obou rodičů.¹¹³ Je tedy zřejmé, že ani Ústavní soud nevyklučuje, aby dítě nízkého věku bylo svěřeno do střídavé péče. Je ovšem nutné opět zohlednit všechna kritéria pro svěřeni dítěte do střídavé péče a konkrétní okolnosti případu. Můj názor je ten, že by věk dítěte nemusel být překážkou střídavé péče, ačkoliv musím podotknout, že si nedokáži představit právě výše zmiňovanou situaci, kdy by dítě doposud kojene mělo být předáváno rodiči v rámci několika hodin. Naopak však musím souhlasit s názorem Ústavního soudu, že je nutné adaptovat dítě v prostředí obou rodičů již v brzkém věku, což může také vést k vytvoření kladných vztahů s oběma rodiči a silnějších vazeb do budoucna.

5.2 Zdravotní stav dítěte

Dalším faktorem, způsobilým ovlivnit vhodnost či nevhodnost střídavé péče, je zdravotní stav dítěte. Ať už hovoříme o fyzickém či psychickém stavu, je zřejmé, že pro některé děti právě z tohoto důvodu nebude střídavá péče vhodným řešením. Ústavní soud se musel vypořádat s touto okolností např. v usnesení ze dne 15. 12. 2014, kde u nezletilého dítěte bylo zjištěno podezření na Aspergerův syndrom. Především z tohoto důvodu byl nezletilý navzdory přání otce svěřen okresním soudem do výlučné péče matky. Bylo přihlédnuto především k tomu, že by pro něj mohlo být velmi těžké střídání prostředí u obou rodičů a jeho přizpůsobení se takovému režimu. Krajský soud pak závěr soudu okresního o péči potvrdil. Otec jako Stěžovatel napadal ve

¹¹² KRAMULOVÁ, Daniela. *Střídavá péče: je pro děti nejlepší?* [online]. stridavka.cz, 8. září 2016 [cit. 26. února 2018]. Dostupné na < <http://www.stridavka.cz/stridava-pece-je-pro-deti-nejlepsi.html> >.

¹¹³ nález Ústavního soudu ze dne 12. prosince 2017, sp. zn. IV. ÚS 2811/17.

stížnosti především způsob provedení dokazování obecnými soudy. Ústavní soud však takové pochybení v postupu obecných soudů neshledal, naopak dle jeho názoru bylo provedeno důkladné dokazování, na základě kterého vzešlo najevo, že v zájmu dítěte není, především s přihlédnutím k jeho zdravotnímu stavu, aby byl ve střídavé péči obou rodičů.¹¹⁴ Z novější judikatury pak lze uvést nález ze dne 30. 1. 2018, kdy nejprve byla okresním soudem nařízena střídavá péče v týdenních intervalech střídání, na základě odvolání však byla nezletilá svěřena do výlučné péče matky a otci upraven styk s nezletilou. Zohledněn byl přitom zejména špatný psychický stav dítěte, kdy dcera musela opakovat první ročník základní školy a byly u ní lékařem rozpoznány problémy se soustředit. Zejména z tohoto důvodu se Ústavní soud ztotožnil se závěry soudu odvolacího, že není vhodné, aby byla nezletilá vystavována změnám, které by mohly naopak zhoršit její psychický stav.¹¹⁵ Na základě výše uvedeného je tedy zřejmé, že pro některé děti může střídavá péče představovat nepřiměřenou psychickou zátěž a v takových případech je pak na obecných soudech, aby tuto okolnost zohlednily.

¹¹⁴ nález Ústavního soudu ze dne 15. prosince 2014, sp. zn. I. ÚS 2441/13.

¹¹⁵ nález Ústavního soudu ze dne 30. ledna 2017, sp. zn. I. ÚS 1348/17.

6 Změna poměrů

Pravomocná rozhodnutí soudu v rámci péči o dítě však nemusejí být vždy rozhodnutími konečnými. Je zřejmé, že v průběhu let (popř. i kratšího času) se okolnosti jak na straně rodičů, tak na straně dítěte, mohou měnit a ne vždy pak původní rozhodnutí bude nadále vyhovovat těmto změněným podmínkám. Občanský zákoník proto stanoví v § 909 možnost změny rozhodnutí v rámci výkonu rodičovské odpovědnosti v důsledku změny poměrů. Nejvyšší soud ČSR ve svém rozhodnutí konstatuje, že aby bylo možno změnit původní rozhodnutí upravující výkon rodičovské odpovědnosti o péči o dítě, musí zde být „jiné okolnosti převažující nad požadavkem stálosti výchovného prostředí“.¹¹⁶ Zejména se pak bude jednat o případy, kdy realizace předchozího rozhodnutí nebude nadále pro vývoj dítěte nejvhodnějším řešením.¹¹⁷ Opět budu níže demonstrovat, kdy přesně je dle názoru Ústavního soudu změna tak zásadní, aby bylo změněno předchozí rozhodnutí, a kdy nikoliv.

6.1 Nález Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2014 sp. zn. I. ÚS 1708/14

Stěžovatel se Ústavní stížností domáhal zrušení rozhodnutí městského i krajského soudu, které zamítly jeho návrh na změnu dosavadní výlučné péče v péči střídavou. Argumentoval především tím, že soudy nepřihlédly k tomu, že obě nezletilé jsou již staršího věku a jsou tak schopny pochopit celou situaci a vyjádřit se k ní. Dle názoru stěžovatele je nutné, aby obecné soudy přihlížely také k věku dítěte jako k okolnosti, která odůvodňuje nové rozhodnutí ve věci, neboť děti byly v době, kdy bylo soudem vydáno první rozhodnutí ve věci, o čtyři roky mladší a stěžovatel zejména z tohoto důvodu vyhověl tomu, aby byly děti svěřeny do výlučné péče matky. Dále dle stěžovatele neexistuje žádná překážka, na základě které by mohla být střídavá péče pro děti nevhodná a podmínky obou rodičů jsou vyhovující. Jelikož nezletilé dcery vyjádřily svůj názor, a to způsobem, že souhlasily s tím, že by byla realizována střídavá péče, považuje takto vyslovené přání jejich otec za dostatečnou změnu poměrů. Ústavní soud v tomto případě shledal, že se obecné soudy dostatečně nezabývaly vyjádřeným přáním dětí, neboť nedošlo ani k jejich výsledku prostřednictvím soudu, ani nebyl znovu vyhotoven znalecký posudek. Došlo tak k porušení práv stěžovatele zaručených Listinou. Za podstatnou změnu okolností pak Ústavní soud považoval skutečnost, že v době, kdy probíhalo řízení o stížnosti stěžovatele před Ústavním soudem, se matka s otcem nezletilých dětí domluvili na realizaci střídavé péče zejména z důvodu uspokojení přání svých dcer. Ústavní soud tak uložil obecným soudům, aby byla věc opět

¹¹⁶ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. dubna 1967, sp. zn. 5 Cz 6/67.

¹¹⁷ Tamtéž.

projednána zejména s důrazem na zjištění přání dcer, jelikož už na základě dohody rodičů střídavou péčí realizují.¹¹⁸

6.2 Nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2015 sp. zn. I ÚS 247/16

Ústavní soud se v tomto případě musel zabývat především otázkou, zda je možné považovat věk nezletilého dítěte za změnu, která by mohla odůvodnit nutnost změny původního rozhodnutí. Stěžovatel, kterým byl otec dítěte, požadoval, aby byl jeho syn svěřen do střídavé péče namísto výlučné péče matky po 2 letech od původního rozhodnutí. Městský soud však jeho návrhu nevyhověl s odůvodněním, že v tomto případě je dán hlavní zájem dítěte zejména na zachování stability výchovného prostředí a že nedošlo k takovým změnám, na základě kterých by byla potřeba změny nutná. Otec nezletilého následně podal odvolání, se kterým byl však neúspěšný. Stěžovatel argumentoval zejména tím, že jeho syn byl v době vydání původního rozhodnutí ve věku dvou let a že souhlasil s výlučnou péčí matky zejména proto, že o něj pečovala v rámci rodičovské dovolené. Ústavní soud pak konstatoval, že výlučná péče rodiče, který o dítě mladší tří let pečuje v rámci rodičovské dovolené, se jeví jako nanejvýš vhodné řešení. Avšak dle jeho názoru právě dosažením tří let věku dítěte může nastat zcela nová situace. Není tak možné výlučnou péčí podpořit argumentem, že dítě bylo v dosavadní péči jednoho rodiče a že nařízením střídavé péče by bylo vytrženo ze svého přirozeného prostředí. Podobná tvrzení by pak dle jeho názoru mohla vylučovat do budoucna střídavou péči u všech rodičů, u nichž bylo dítě mladší 3 let a kde bylo rozhodováno o jeho péči. Má tedy za to, že dosažení věku tří let může být právě takovou změnou, která by mohla odůvodnit nové rozhodnutí v rámci péče o dítě. Stížnost sice byla nakonec odmítnuta jako zjevně neopodstatněná, avšak pouze z důvodu, že dle Ústavního soudu městský soud dostatečně argumentoval a podložil své rozhodnutí o svěřením dítěte do péče.¹¹⁹

Důležité však je, že Ústavní soud v tomto nálezu stanovil dosažení věku 3 let jako okolnost způsobitou změnit původní rozhodnutí. Je však opět na obecných soudech, aby se pečlivě touto otázkou zabývaly v konkrétních případech. V rámci respektování názoru Ústavního soudu tak bude nutné, aby při přezkumu podstatné změny okolností byla zohledněna právě skutečnost, že dítě dosáhlo v mezidobí této věkové hranice.¹²⁰

¹¹⁸ nález Ústavního soudu ze dne 18. prosince 2014, sp. zn. I. ÚS 1708/14.

¹¹⁹ nález Ústavního soudu ze dne 15. března 2016, sp. zn. I. ÚS 247/16.

¹²⁰ JANOŠEK, Vladimír. *Dosažení věku tří let dítěte jako zásadní změna poměrů ve smyslu § 909 o.ř.* [online]. epravo.cz, 22. července 2016 [cit. 9. února 2018]. Dostupné na < <https://www.epravo.cz/top/clanky/dosazeni-veku-tri-let-dite-jaako-zasadni-zmena-pomeru-ve-smyslu-909-o-z-102077.html> >.

6.3 Nález Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2016 sp. zn. I. ÚS 823/16

Původním rozhodnutím byly na základě dohody rodičů děti svěřeny do výlučné péče matce a otci byl upraven rozsah styku. Po roce se však stěžovatel, kterým byl i v tomto případě otec, domáhal změny rozhodnutí opět ve prospěch střídavé péče. Podstatnou změnu poměrů, na které chtěl stěžovatel založit změnu rozhodnutí obecných soudů, pak spatřoval zejména v zahájení povinné školní docházky jedné z dcer a jeho přestěhování do bytu, kde s dětmi původně bydlel a s tím spojená i malá vzdálenost bydlišť rodičů. V neposlední řadě argumentoval také vyšším věkem obou dcer. Obvodní soud však jeho návrhu nevyhověl zejména s odkazem na skutečnost, že lhůta od posledního rozhodnutí ve věci činila pouze jeden rok. Dále pak soud konstatoval, že neshledal na straně dětí ani stěžovatele podstatnou změnu poměrů. Odvolací soud se pak ztotožnil s názorem obvodního soudu a doplnil, že není v zájmu dětí, aby po uplynutí pouze roku a půl musely opět měnit prostředí, na které již byly zvyklé. Stěžovatel pak v ústavní stížnosti opět poukazuje na ty stejné důvody, které již uvedl v návrhu na změnu poměrů u obvodního soudu, a konstatuje, že si nedovede představit, jak závažná by tedy musela být změna, pokud tyto důvody nejsou shledány jako dostačující. Dále poukazuje na judikaturu Ústavního soudu v oblasti střídavé péče a tvrdí, že obecné soudy porušily princip legitimního očekávání stěžovatele tím, že jejich rozhodnutí není v souladu s touto judikaturou.

Ústavní soud nejprve opět odkazuje na rozsáhlou předchozí judikaturu v rámci problematiky střídavé péče. Dle názoru Ústavního soudu však oba obecné soudy nedostatečně odůvodnily, z jakého důvodu nepovažují nařízení střídavé péče v nejlepším zájmu dítěte a rovněž se dostatečně nezabývaly argumentací stěžovatele, ve které uváděl, k jak podstatným změnám na straně jak jeho, tak dětí, došlo. Argument příliš krátké doby od vydání posledního rozhodnutí ve věci pak považuje Ústavní soud za zcela nedostatečný a poukazuje na nutnost zabývat se především zájmem dítěte bez ohledu na to, kolik skutečně uplynulo času od předchozího rozhodnutí ve věci. Celkově tak argumentaci obecných soudů považuje za nedostatečnou. Ústavní soud následně zrušil rozhodnutí jak obvodního, tak odvolacího soudu a vyhověl tak stížnosti stěžovatele.¹²¹

Lze tedy říci, že obecné soudy jsou povinny náležitě se zabývat důvody tvrzenými stěžovatelem a pokud se se s jeho závěrem neztotožní, je nutné, aby svůj názor podložily náležitými argumenty. Dle názoru Ústavního soudu však nelze považovat za argument vylučující změnu původního rozhodnutí, že od tohoto rozhodnutí uplynula pouze krátká doba.

¹²¹ nález Ústavního soudu ze dne 6. prosince 2016, sp. zn. I. ÚS 823/16.

6.4 Nález Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2017 sp. zn. II. ÚS 2284/17

Stěžovatel se domáhal svěřeni svých dvou nezletilých dětí do střídané péče, kdy okresním soudem byl jeho návrh zamítnut a to i opětovně po tom, co byl návrh krajským soudem vrácen zpět k dalšímu řízení. Krajský soud pak potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně. Dle jeho názoru by změna rozhodnutí nesledovala nejlepší zájem dítěte, a to zejména z důvodu špatné domluvy a spolupráce mezi rodiči. Soud poukazoval také na fakt, že výchovné schopnosti jsou na straně matky výrazně rozvinutější. V neposledním případě argumentoval soud také velmi úzkým citovým poutem k matce. Stěžovatel považoval za zásadní změnu poměrů okolností, že se poté, co došlo k přestěhování matky společně s dětmi do jiné obce, stěžovatel z důvodu snahy podílet se co nejvíce na péči o děti, přestěhoval do obce vedlejší. Stěžovatel také poukazoval na výše uvedený nález z prosince 2016, avšak Ústavní soud neshledal jeho podobnost zejména z důvodu nedostatečné argumentace obecných soudů v předchozím nálezu, která však v tomto případě dostatečná byla. Ústavní soud se ztotožnil se závěry krajského soudu a shledal stížnost jako zjevně neopodstatněnou. Dle jeho názoru by tedy nebylo svěřeni nezletilých dětí do střídané péče v jejich nejlepším zájmu, který je třeba vždy v řízení sledovat jako hlavní východisko. Co se týče podstatné změny poměrů, ta zde prokázána nebyla.¹²²

Ve shrnutí tedy lze říct, že obecné soudy při posuzování toho, zda došlo k zásadní změně poměrů a zda by měly nařídit jiný druh péče, musejí opět cítit jako prioritní hledisko zájem dítěte. Pokud však v konkrétním případě nebude dán zájem dítěte na změně původního rozhodnutí, nemělo by k takové změně dojít. Povinností obecných soudů je pak zejména náležitě odůvodnění rozhodnutí a vypořádání se se všemi skutečnostmi namítanými v návrhu na změnu původního rozhodnutí. Důležitým faktorem pak může být dle názoru Ústavního soudu např. dosažení věku 3 let dítěte, nástup dítěte do základní školy či následování přání nezletilého dítěte.

¹²² nález Ústavního soudu ze dne 5. prosince 2017, sp. zn. II. ÚS 2284/17.

7 Střídavá péče jako priorita

Pokud bychom vycházeli pouze ze zákonné úpravy, občanský zákoník nestanoví, zda a které formě péče o dítě po rozvodu, by soudy měly dávat přednost. Na základě zákona si tedy troufám říci, že by o střídavé, výlučné či společné péči nemělo být rozhodováno přednostně, a že soudy by neměly upřednostňovat žádnou z nich. V tomto ohledu však nelze vždy spoléhat pouze na zákonodárce a je opět nutné pohlédnout také na judikaturu Ústavního soudu, který se k možné přednosti jedné z forem péče vyjadřoval již nesčetněkrát.

7.1 Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 2482/13

Za přelomový lze považovat náleží Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, který se stal předmětem mnoha diskuzí ve společnosti, neboť byl právě tím rozhodnutím, ve kterém Ústavní soud judikoval model střídavé péče jako prioritní před ostatními možnostmi porozvodové péče o dítě.¹²³ Důležitost tohoto náleží však lze spatřovat také z hlediska formulace čtyř kritérií vhodnosti střídavé péče, která již byla podrobena analýze v první kapitole. V rozboru se zaměřím tedy především na otázku priority střídavé péče.

7.1.1 Rekapitulace skutkového stavu

Rozhodnutím obvodního soudu byly dvě nezletilé děti stěžovatele svěřeny do péče matky, ačkoliv byla v předchozím období na základě domluvy rodičů praktikována střídavá péče. Odvolací soud toto rozhodnutí potvrdil. V odůvodnění pak oba soudy odkazovaly především na věk dětí, který byl dle jejich názoru příliš nízký pro úspěšnou realizaci střídavé péče. Stěžovatel poté podal ústavní stížnost, která však byla shledána jako neopodstatněná. V roce 2012 se opět obrátil na obvodní soud s návrhem na změnu původního rozhodnutí, tj. aby byly obě děti svěřeny do střídavé péče, a to zejména s ohledem na to, že jedno z dětí již začalo chodit do základní školy. Následně byl soudy styk otce s dítětem rozšířen a zase zúžen, avšak ke svěření do střídavé péče nedošlo. Otec dvou nezletilých dětí jako stěžovatel se následně domáhal ústavní stížností zrušení rozsudku obvodního a městského soudu, přičemž jeho odůvodnění spočívá zejména v jeho tvrzeném porušení práva na spravedlivý proces, práva na ochranu před zásahem do soukromého a rodinného života, práva na péči o dítě a také práva na soudní a jinou ochranu ve spojení s dalšími ustanoveními sloužícími k ochraně jeho práva na péči o dítě.¹²⁴

¹²³ FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. *Právní rozhledy*. 2017, roč. 25, č. 8, s. 279.

¹²⁴ náleží Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I ÚS 2482/13.

7.1.2 Vyjádření Ústavního soudu

Ústavní soud v tomto případě shledal porušení práv stěžovatele dle čl. 10 odst. 2 Listiny a také čl. 32 odst. 2 Listiny. Dle jeho názoru bylo v rozporu s nejlepším zájmem dítěte především jednání soudů, které, ačkoliv otec i matka naplňovali předpoklady pro střídavou péči, nesledovaly názor Ústavního soudu, že zájmem dítěte je především zůstat v péči obou rodičů. Také považoval za absurdní, že pokud soudy považovaly za jedinou překážku střídavé péče nízký věk, tak ani při jejím odpadnutí nedošlo k nařízení střídavé péče a naopak bylo obecnými soudy konstatováno, že děti se již adaptovaly v prostředí matky a právě proto střídavá péče již nepřichází v úvahu. I tuto úvahu Ústavního soudu lze považovat za velmi přínosnou, neboť jí byla vyloučena zcela protichůdná názorová neshoda při tvrzení nízkého věku dítěte.¹²⁵ Ve svém odůvodnění dále vyslovil názor, kvůli němuž lze považovat tohle rozhodnutí za přelomové. Ústavní soud konstatuje, že pokud jsou splněny podmínky stanovené zákonem, nemělo by být svěřeni dítěte do střídavé péče považováno za výjimku, ale naopak by střídavá péče měla být pravidlem. Pokud i přesto bude dítě svěřeno do jiné formy péče, je nutné požadovat odůvodnění ze strany soudu, proč by právě takové rozhodnutí mělo být v zájmu dítěte.¹²⁶ Pakliže by měly obecné soudy respektovat názor vyslovený Ústavním soudem v tomto rozhodnutí, měly by pohlížet na střídavou péči jako na prioritní formu péče o dítě, která je nadřazená formám ostatním. Jak již však bylo zmiňováno výše, premisa střídavé péče nemá svůj zákonný základ a tak dle názoru jednoho ze soudců Ústavního soudu je v tomto rozhodnutí reflektována spíše myšlenka, že obecné soudy by se měly zabývat především otázkou, proč by v daném konkrétním případě neměla být volena právě střídavá péče, namísto dokazování skutečností, proč by měly být nařízeny jiné formy péče.¹²⁷

7.2 Usnesení ze dne 30. 12. 2014 sp. zn. I. ÚS 1554/14

Ústavní soud v tomto usnesení především shrnuje kritéria, která musí být naplněna, aby mohlo být dítě svěřeno do střídavé péče.¹²⁸ Konstatuje opět zájem dítěte zůstat po rozvodu v péči obou rodičů, ale to pouze v případě, splňují-li oba dva rodiče daná kritéria přibližně ve stejné míře. Dále pak hovoří i o tzv. kritériu subjektivním, jak opět bylo zmiňováno výše, kterým je projevení skutečného zájmu péče o dítě ze strany obou rodičů. V bodu 27 pak Ústavní soud vyslovuje, že střídavou péči nelze nařídit automaticky a nelze ji tak považovat za „první možnost“

¹²⁵ FOREJTOVÁ, Monika, GRYGEROVÁ, Jana. Otazníky nad presumpcí střídavé péče o nezletilé děti aneb vliv ESLP na judikaturu Ústavního soudu. *Bulletin advokacie*, 2016, roč. 23, č. 1-2, s. 48.

¹²⁶ nálež Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I ÚS 2482/13.

¹²⁷ JIRSA, Jaromír. *Jak to myslí Ústavní soud se střídavou péčí a jak o ní budou přemýšlet soudci obecných soudů?* [online]. právníprostor.cz, [cit. 26. února 2018]. Dostupné na < <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/jak-to-myslel-ustavni-soud-se-stridavou-peci-a-jak-o-ni-budou-premyslet-soudci-obecnych-soudu> >.

¹²⁸ K těmto kritériím blíže viz podkapitola 2.2

v každém případě. Důležitým předpokladem pro její nařízení je tedy splnění jak všech objektivních kritérií přibližně ve stejné míře oběma rodiči, tak také kritéria subjektivního. V neposlední řadě se vyjadřuje také k výše rozebíranému nálezu ze dne 26. května 2014 a k jemu vyslovené „přednosti“ střídací péče, a to způsobem, že dle jeho názoru existuje určitý zájem, který by mohl odůvodnit tento jeho názor, a tím by měl být především ochrana zájmu dítěte, nikoliv však rodiče.¹²⁹

7.3 Usnesení ze dne 12. 8. 2015 sp. zn. I. ÚS 1234/15

Stěžovatelem byl v tomto případě otec, který se obrátil na Ústavní soud ve věci zrušení rozsudku obvodního a městského soudu, přičemž argumentuje především porušením jeho práv stanovených Listinou, a to práva na soudní a jinou ochranu, práva na ochranu před neoprávněným zásahem do rodinného a soukromého života, práva na péči a výchovu dítěte a v neposlední řadě také práva na spravedlivý proces dle Úmluvy. Obvodní soud a později i soud městský svěřil nezletilou dceru do výlučné péče matky dítěte. Otec posléze podal návrh na změnu poměrů, kde se domáhal, aby byla nařízena střídací péče s intervalem střídání po jednom týdnu. Hlavním argumentem stěžovatele byla okolnost, že i po rozvodu se starali se o nezletilou oba dva rodiče, přičemž měli také společné bydlení a vše probíhalo bezproblémově. V této skutečnosti lze tedy spatřovat jakousi podobnost s předchozím případem. Okresní soud však konstatoval, že nedošlo k takové změně poměrů, aby bylo nutné měnit předchozí rozhodnutí. Proti tomuto rozhodnutí otec podal odvolání, které však bylo opět zamítnuto s odůvodněním, že zde není dostatečná změna poměrů. V ústavní stížnosti pak stěžovatel poukazuje zejména na porušení pravidla, že pokud je skutkový stav stejný, jako byl v předchozím rozhodnutí Ústavního soudu, mají soudy povinnost rozhodnout stejně. Tuto podobnost, jak už bylo naznačeno výše, spatřuje stěžovatel zejména v tom, že byla i po dobu rozvodu nějakou dobu praktikována střídací péče o dítě, která probíhala bez větších problémů.

Ústavní soud ve svém odůvodnění poukazuje zejména na nutnost obecných soudů posuzovat, zda došlo k tak zásadní změně poměrů, že by bylo nutné změnit původní rozhodnutí. Hovoří také o zájmu dítěte na zachování stability výchovného prostředí a nutnosti zkoumat nejlepší zájem dítěte na zachování této stability v každé individuální věci. V tomto se pak Ústavní soud ztotožnil s názory obecných soudů. Konečně se pak Ústavní soud vyjadřuje také k namítanému tvrzení stěžovatele, že ve stejných případech má být rozhodováno stejně s odkazem na předchozí nálezy, ve kterém byla dle názoru stěžovatele vyslovena přednost střídací péče před ostatními formami péče o dítě. Na začátek připouští, že skutečně takovou premisu střídací péče ve své judikatuře vyslovil, ovšem nikoliv bezpodmínečně. Zdůrazňuje, že

¹²⁹ nálezy Ústavního soudu ze dne 30. prosince 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14.

podmínkou pro aplikaci tohoto pravidla přednosti střídavé péče je nezbytně nutné naplnění zákonných podmínek nařízení střídavé péče. Soudy jsou povinny prokázat, zda oba dva rodiče jeví zájem o péči o dítě a také zda jsou tuto péči schopni vykonávat a zda tyto podmínky splňují oba dva rodiče přibližně ve stejné míře. Nutností je pak zabývat se otázkou, zda je v tomto konkrétním případě střídavá péče v nejlepším zájmu dítěte. Až po splnění těchto pravidel pak lze říci, že by střídavá péče měla mít přednost. V tomto případě Ústavní soud odmítl stížnost jako zjevně neopodstatněnou, neboť nebyly dle jeho názoru porušena práva namítaná stěžovatelem.¹³⁰

Jelikož ve věci rozhodoval totožný senát, zdá se být tento nálezný oproti předchozímu rozhodnutí poněkud umírněnější ve směru přednosti střídavé péče. Absolutní přednost střídavé péče se Ústavní soud snaží vyvrátit tvrzenou nutností naplnění podmínek pro nařízení střídavé péče stanovených zákonem.¹³¹

7.4 Usnesení ze dne 30. 6. 2015 sp. zn. I. ÚS 822/15 a ze dne 11. 8. 2015 sp. zn. I. ÚS 2831/14 a další judikatura

Společné mají tato usnesení především fakt, že se v nich Ústavní soud snaží v podstatě vyvrátit nesprávný výklad jeho názoru o přednosti střídavé péče. Opět poukazuje na nutnost naplnění objektivních kritérií ve stejné míře a nemožnosti nařídit střídavou péči v případě, kdy ji jeden z rodičů označí jako krajní možnost v případě, že dítě nebude svěřeno do jeho péče.¹³² Dále také konstatuje, že není povinností obecných soudů svěřit dítě do střídavé péče v každém případě, naopak je nutné ke každému případu přistupovat velmi individuálně. Svěření dítěte do péče by dle jeho názoru mělo následovat zájem dítěte jako přední hledisko.¹³³ Nejde však ani zdaleka o poslední usnesení, ve kterých se Ústavní soud snaží interpretovat svůj názor ohledně střídavé péče.¹³⁴ Jeden z jeho posledně vyslovených názorů můžeme najít také v usnesení ze dne 12. prosince 2017 sp. zn. IV. ÚS 3281/17. Stěžovatel v něm poukazuje zejména na to, že dle Ústavního soudu by měla být střídavá péče pravidlem a ostatní možnosti péče by pak měly být nařizovány spíše výjimečně. Ústavní soud opět zdůrazňuje, že z jeho předchozí judikatury nevyplývá, že by měla být střídavá péče nařizována přednostně. Opět poukazuje na již mnohokrát vyslovený názor, že v každém případě je nutné posuzovat okolnosti

¹³⁰ nálezný Ústavního soudu ze dne 12. srpna 2015, sp. zn. I. ÚS 1234/15.

¹³¹ FOREJTOVÁ, Monika, GRYGEROVÁ, Jana. Otazníky nad presumpcí střídavé péče o nezletilé děti aneb vliv ESLP na judikaturu Ústavního soudu. *Bulletin advokacie*, 2016, roč. 23, č. 1-2, s. 48-50.

¹³² nálezný Ústavního soudu ze dne 30. června 2015, sp. zn. I. ÚS 822/15.

¹³³ nálezný Ústavního soudu ze dne 11. srpna 2015, sp. zn. I. ÚS 2831/14.

¹³⁴ K tomu viz JANOŠEK, Vladimír. *Střídavá péče. Zařadil Ústavní soud zpátečku?* [online]. epravo.cz, 29. září 2015 [cit. 12. února 2018]. Dostupné na < www.epravo.cz/top/clanky/stridava-pece-zaradil-ustavni-soud-zpatecku-99058.html >.

individuálně. Nakonec dodává, že střídavá péče sice může být upřednostněna nad péčí výlučnou či společnou, ovšem pouze v případě, že její nařízení bude nejvíce odpovídat zájmu dítěte.

Ačkoliv musím souhlasit s tím, že z nálezu ze dne 26. 5. 2014 lze určitou prioritu střídavé péče vyčíst, myslím si, že záměrem Ústavního soudu nebylo, aby najednou byla v každém případě, kdy bude probíhat řízení o úpravě poměrů k nezletilým dětem, výsledkem právě střídavá péče. Dle mého názoru nebyla Ústavním soudem nikdy bezpodmínečná přednost střídavé péče stanovena, jelikož v dalších nálezech a usneseních jasně poukazuje na nutnost splnění zákonných podmínek a sledování zájmu dítěte v konkrétních případech. Jak již mnohokrát vyslovil nejen Ústavní soud, je sice v zájmu dítěte, aby bylo primárně v péči obou rodičů, avšak nikoliv za každých okolností a v každém případě lze taková pravidla aplikovat.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo především provést rozbor nejvýznamnější judikatury Ústavního soudu, a to zejména s ohledem na možné problematické aspekty tohoto institutu. Dále jsem se snažila poukázat na názory některých odborníků a psychologů, přičemž tyto názory jsem následně porovnávala s názorem Ústavního soudu. V neposlední řadě bylo mým cílem vyslovit svůj názor na jednotlivé případy, o kterých Ústavní soud rozhodoval a porovnat svůj náhled na danou problematiku s myšlenkou, na které Ústavní soud založil své rozhodnutí. Jelikož se judikatura neustále vyvíjí, bylo mou snahou také provést analýzu některých velmi aktuálních rozhodnutí Ústavního soudu.

Nejprve jsem se zabývala právní úpravou výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu a porovnávala ji s úpravou zákona č. 94/1963 Sb., zákona o rodině. Říkám si, jak je možné, že občanský zákoník neupřednostňuje v § 907 střídavou, společnou ani výlučnou péči a zároveň dle statistiky výrazně převyšuje rozhodnutí o svěřením dítěte do péče výlučné. Možná naše společnost není ještě natolik vyspělá, aby se smířila s faktem, že oba dva rodiče mají stejná práva na výchovu svých dětí a péči o ně. Prozatím to tedy v minulých letech vypadalo spíše na prioritní postavení péče výlučné, a nikoliv střídavé, o jejíž stanovené přednosti se vedou rozsáhlé diskuze. Na základě rozboru relevantní judikatury jsem došla k závěru, že ve většině případů usilují o střídavou péči otcové dětí, zatímco u matek stále přetrvává trend požadovat výhradně péči výlučnou.

Základním východiskem by měl být dle právní úpravy zájem dítěte. Jak jsem se již snažila naznačit, jen těžko by mohlo být určeno, jaké řešení je obecně v zájmu dítěte. Přesto můžeme nalézt určitou snahu Ústavního soudu zobecnit tento pojem, a to zejména v nálezu ze dne 23. 2. 2010. Za další důležitý mezník pak lze považovat stanovení tzv. čtyřstupňového testu vhodnosti střídavé péče, jehož jednotlivá kritéria posuzují v druhé kapitole. V souvislosti s jedním ze čtyř kritérií, konkrétně přáním dítěte, mě velmi překvapil názor obecných soudů, které považovaly za nadřazený zájem zachování sourozeneckého pouta nad přáním nezletilého. S tímto názorem bych se ztotožnila pouze v případě, že by dítě bylo ještě velmi nízkého věku. Myslím si ovšem, že soudy by měly klást větší důraz na přání dítěte, které je již v „náctiletém“ věku. Dítě takového věku je již dle mého názoru schopno posoudit, jaké uspořádání rodiny do budoucna by mohlo být funkční.

V dalších kapitolách se pak věnuji některým faktorům, které mohou ovlivnit vhodnost střídavé péče, a opět analyzuji případy, o kterých rozhodoval Ústavní soud. Za jednu z neproblémovějších situací pak považuji nedostatečnou komunikaci mezi rodiči. Vždyť právě schopnost domluvy mezi rodiči je dle mého názoru naprosto zásadním předpokladem úspěšné

střídavé péče. Nemůžu se proto ztotožnit s jakýmkoliv názorem, který by vyslovil nařízení střídavé péče i přes absolutně nedostatečnou komunikaci rodičů. Takové rozhodnutí nemůže dle mého názoru sledovat zájem dítěte. Naopak je velmi pravděpodobné, že na dítě bude mít spíše vliv negativní a bude způsobit ještě zhoršit vztahy mezi už tak znesvářenými rodiči. V tomto směru by dle mého názoru měly obecné soudy daleko častěji přistupovat k nařízení terapie či mediace za účelem zlepšení vztahů, ještě před vydáním rozhodnutí. Myslím si, že řešit názorové neshody až takzvaně „za pochodu“, tedy až jakmile bude střídavá péče nařízena, není správným řešením.

Velmi často diskutovaným problémem je pak i vzdálenost bydliště související se školní docházkou. Je sice pravda, že Ústavní soud se opět přiklání k nutnosti posuzovat možné negativní dopady na dítě individuálně, avšak dle mého názoru nemůže být střídavá péče v souladu se zájmem dítěte, pokud bude dítě docházet do více základních škol. Myslím si, že téměř vždy převáží negativní dopady takového systému nad pozitivy. Jsem si vědoma, že ustanovení velké vzdálenosti bydliště a s tím související nutnost docházky do dvou škol jako obligatorní překážky střídavé péče by bylo zřejmě až příliš radikálním řešením. Soudy by však dle mého názoru měly pohlízet na takovou situaci zvlášť obezřetně a v tomto ohledu se také důkladně věnovat posouzení psychického stavu dítěte a především se zabývat také tím, zda by nebylo v zájmu dítěte vyřešit situaci jinak. Troufnu si říci, že pokud bude v zájmu rodičů snaha nepůsobit dítěti nadměrnou psychickou zátěž, měli by spíše přemýšlet o tom, zda je jeden z nich ochoten přistěhovat se blíže a umožnit dítěti docházku do jedné základní školy, popř. uvažovat nad domluvou o péči výlučné.

V neposlední řadě jsem se snažila nalézt také odpověď na otázku, zda Ústavní soud, jak si mnoho lidí domýšlí, stanovil nálezem ze dne 26. 5. 2014 povinnost obecných soudů, aby rozhodovaly o střídavé péči prioritně. Myslím si, že přednost střídavé péče nebyla tak úplně myšlenka, kterou by se Ústavní soud snažil v tomto nálezu vyslovit. Formulace však dle mého názoru byla poněkud nešťastná, a především proto tento nález vyvolal ve společnosti takový rozruch. Po prostudování související judikatury je však vidno, že se Ústavní soud snažil nesčetněkrát zopakovat, že aby měla střídavá péče přednost, musejí být přednostně splněny zákonné podmínky a také především poukazuje na nutnost naplnění zájmu dítěte. Dle mého názoru tedy nedošlo k vyslovení bezpodmínečné přednosti střídavé péče.

Na závěr bych chtěla dodat, že střídavá péče bude mít vždy na jedné straně své klady a na straně druhé své zápory. Ostatně jako každá jiná forma péče, o nichž se však nevedou tak rozsáhlé diskuze. Velmi příhodný mi přijde název jednoho z článků publikovaného v odborném

časopisu *Bulletin advokacie*, který zní: „Střídavá péče velebná i proklínaná“.¹³⁵ Na základě statistiky si myslím, že by si střídavá péče zasloužila přece jen lepší postavení a lze tak jen do budoucna doufat, že se názory společnosti budou vyvíjet a ve stále více případech bude umožněno oběma rodičům podílet se ve stejné míře na životě svého dítěte.

Troufám si tvrdit, že by změna zákonné úpravy pravděpodobně nevedla k vyřešení všech problémů spojených s tímto institutem. Ostatně jak je vidět při rozboru jednotlivých rozhodnutí, můžeme spatřit mnohdy vyslovení odlišeného stanoviska ve velmi podobném případě. Je sice pravdou, že by v soudním systému měla fungovat zásada předvídatelnosti soudního rozhodnutí, avšak dle mého názoru právě při rozhodování o střídavé péči a vůbec v rámci celého odvětví rodinného práva, se každý případ vyznačuje svou individualitou. Proto si myslím, že není ani v silách zákonodárce, aby zahrnul do právní úpravy všechna kritéria, která by byla vodítkem pro obecné soudy. Dle mého názoru by povinností obecných soudů mělo být bezpodmínečné sledování individuálního zájmu dítěte, na jehož zjištění by obecné soudy měly klást důraz. Výsledné zjištění zájmu by však nemělo být založeno pouze na názoru nezletilého, ale mělo by reflektovat celkové poměry rodičů a dětí. Ať už je však rodič odpůrcem či příznivcem střídavé péče, měl by si uvědomit, že v řízení jde o to, aby uspořádání poměrů do budoucna co nejvíce vyhovovalo všem zúčastněným, a že je proto na místě alespoň nezbytně nutná snaha o spolupráci. Ostatně ne nadarmo se říká, že komunikace je základem úspěchu.

¹³⁵ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Střídavá péče velebná i proklínaná. *Bulletin advokacie*, 2015, roč. 22, č. 1-2, s. 44-48.

Bibliografie

Monografie:

TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 126 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. Praha: C. H. Beck, 2017. 400 s.

FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: Wolters Kluwer, 2008. 256 s.

NOVÁK, Tomáš. *Střídavá péče o dítě, zájem dítěte především*. 1. vydání. Praha: Portál, 2013. 168 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; WESTPHÁLOVÁ, Lenka a kolektiv. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655 – 975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, 1349 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině / Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 558 s.

ŠÍNOVÁ, Renáta; WESTPHÁLOVÁ, Lenka; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016. 350 s.

NOVÁK, Tomáš. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2012. 144 s.

Články z odborných časopisů:

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Úprava povinností a práv k nezletilým dětem v případě rozchodu a rozvodu rodičů. *Právní rozhledy*, 2016, roč. 24, č. 1, s. 12-16.

KLIČKA, Ondřej. Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti ohledně dohod o styku rodičů s dětmi dle § 27 odst. 1 ZOR. *Ad Notam*, 2007, roč. 13, č. 3, s. 83.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Střídavá péče velebná i proklínaná. *Bulletin advokacie*, 2015, roč. 22, č. 3, s. 44-48.

FOREJTOVÁ, Monika, GRYGEROVÁ, Jana. Otazníky nad presumcí střídavé péče o nezletilé děti aneb vliv ESLP na judikaturu Ústavního soudu. *Bulletin advokacie*, 2016, roč. 23, č. 1-2, s. 47-53.

LUŇÁKOVÁ, Oldřiška. Muži versus ženy – právní úprava střídavé výchovy. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 10, s. 16-19.

ŠPAŇHĚLOVÁ, Ilona. Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa. *Právo a rodina*. 2005, roč. 7, č. 5, s. 1-5.

FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. *Právní rozhledy*. 2017, č. 8, s. 279.

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Právo rodiče na určení místa bydliště dítěte. *Právník*. 2015, roč. 23, č. 4, s. 296-307.

NOVÁK, Tomáš. Mýty o střídavé péči o dítě po rozvodu. *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č. 6, s. 12-14.

Právní předpisy:

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Listina základních práv a svobod, součást ústavního pořádku ČR, vyhlášená v č. 2/1993 Sb., v platném znění

Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině

Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte

Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb., o sjednání Úmluvy o styku s dětmi

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ze dne 26. ledna 2006 sp. zn. IV. ÚS ÚS 257/05

Rozsudek senátu ESLP ze dne 29. června 2004 ve věci Volenský proti České republice, stížnost č. 63627/00, bod 118

Rozsudek senátu ESLP ze dne 9. ledna 2007 ve věci Kříž proti České republice, stížnost č. 26634/03

Nález Ústavního soudu ze dne 13. března 2012 sp. zn. II. ÚS 3765/2011

Nález Ústavního soudu ze dne 17. října 2006 sp. zn. IV. ÚS 246/06

Nález Ústavního soudu ze dne 16. ledna 2014 sp. zn. I. ÚS 1506/13

Nález Ústavního soudu ze dne 25. září 2014 sp. zn. I. ÚS 3216/13

Nález Ústavního soudu ze dne 19. prosince 2017 sp. zn. IV. ÚS 3065/17

Nález Ústavního soudu ze dne 23. února 2010 sp. zn. III. ÚS 1206/09

Nález Ústavního soudu ze dne 28. července 2014 sp. zn. I. ÚS 1074/13

Nález Ústavního soudu ze dne 26. května 2014 sp. zn. I. ÚS 2482/13

Nález Ústavního soudu ze dne 20. ledna 2015 sp. zn. II. ÚS 2919/14

Nález Ústavního soudu ze dne 12. prosince 2017 sp. zn. IV. ÚS 2898/17
Nález Ústavního soudu ze dne 30. prosince 2014 sp. zn. I. ÚS 1554/14
Nález Ústavního soudu ze dne 12. prosince 2017 sp. zn. IV. ÚS 2811/17
Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2005 sp. zn. I. ÚS 48/04
Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. listopadu 2008 sp. zn. II. ÚS 2082/08
Nález Ústavního soudu ze dne 18. srpna 201, sp. zn. I. ÚS 266/10
Nález Ústavního soudu ze dne 25. září 2014 sp. zn. I. ÚS 3216/13
Nález Ústavního soudu ze dne 17. ledna 2018 sp. zn. IV. ÚS 3749/17
Nález Ústavního soudu ze dne 24. června 2016 sp. zn. II. ÚS 169/16
Nález Ústavního soudu ze dne 23. ledna 2018 sp. zn. I. ÚS 3738/17
Nález Ústavního soudu ze dne 30. ledna 2018 sp. zn. III. ÚS 4044/17
Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. března 2017 sp. zn. I. ÚS 955/15
Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. února 2017 sp. zn. IV. ÚS 3332/17
Nález Ústavního soudu ze dne 15. prosince 2014 sp. zn. I. ÚS 2441/13
Nález Ústavního soudu ze dne 30. ledna 2017 sp. zn. I. ÚS 1348/17
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. dubna 1967 sp. zn. 5 Cz 6/67
Nález Ústavního soudu ze dne 18. prosince 2014 sp. zn. I. ÚS 1708/14
Nález Ústavního soudu ze dne 15. března 2016 sp. zn. I. ÚS 247/16
Nález Ústavního soudu ze dne 6. prosince 2016 sp. zn. I. ÚS 823/16
Nález Ústavního soudu ze dne 5. prosince 2017 sp. zn. II. ÚS 2284/17
Nález Ústavního soudu ze dne 12. srpna 2015 sp. zn. I. ÚS 1234/15
Nález Ústavního soudu ze dne 30. června 2015 sp. zn. I. ÚS 822/15
Nález Ústavního soudu ze dne 11. srpna 2015 sp. zn. I. ÚS 2831/14

Internetové zdroje:

Statistický přehled soudních agent 2016 druhá část [online]. cslav.justice.cz, s. 132 [cit. 13. února 2018]. Dostupné na < <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html> >.

Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 3. února 2012 [cit. 6. února 2018]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

ŘEZNIČEK, David. *Společná péče o nezletilé dítě* [online]. epravo.cz, 3. února 2017 [cit. 13. února 2018]. Dostupné na < <https://www.epravo.cz/top/clanky/spolecna-pece-o-dite-po-rozchodu-rodicu-104923.html> >.

TOMEŠOVÁ, Jana. *Společná péče o nezletilé dítě*. [online] pravni prostor.cz, 22. listopadu 2017 [cit. 12. února 2018]. Dostupné na < <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/spolecna-pece-o-nezletile-dite> >.

General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interest taken as a primary consideration (art 3, para 1) [online]. tbinternet.ohchr.org, 29. května 2013, [cit. 6. února 2018]. Dostupné na < http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14&Lang=en >.

JIRSA, Jaromír. *Komentář ke usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. IV ÚS 3330/14* [online]. pravni prostor.cz, 8. 1. 2016 [cit. 7. února 2018]. Dostupné na < <https://www.pravni-prostor.cz/judikatura/obcanske-pravo/stridava-pece> >.

KRAMULOVÁ, Daniela. *Střídavá péče: je pro děti nejlepší?* [online]. stridavka.cz, 8. září 2016 [cit. 26. února 2018]. Dostupné na < <http://www.stridavka.cz/stridava-pece-je-pro-deti-nejlepsi.html> >.

Střídavá výchova [online]. ochrance.cz, [cit. 13. února 2018]. Dostupné na < <https://www.ochrance.cz/dalsi-aktivity/publikace/sborniky-stanoviska/rodina-a-dite-dodatky/rodina-a-dite-obecne-dodatky/> >.

JIRSA, Jaromír. *Jak to myslí Ústavní soud se střídavou péčí a jak o ní budou přemýšlet soudci obecných soudů?* [online]. pravni prostor.cz, [cit. 26. února 2018]. Dostupné na < <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/jak-to-myslel-ustavni-soud-se-stridavou-peci-a-jak-o-ni-budou-premyslet-soudci-obecnych-soudu> >.

Střídavá výchova [online]. ochrance.cz, [cit. 13. února 2018]. Dostupné na < <https://www.ochrance.cz/dalsi-aktivity/publikace/sborniky-stanoviska/rodina-a-dite-dodatky/rodina-a-dite-dodatky-2015> >.

Parental Responsibility by jurisdiction [online]. ceflonline.net, [cit. 8. 3. 2018]. Dostupné na < <http://ceflonline.net/parental-responsibility-reports-by-jurisdiction/> >

FRÉDÉRIQUE, Ferrand. Parental Responsibilities – National report: France. [online]. ceflonline.net, [cit. 8. 3. 2018]. Dostupné na < <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/France-Parental-Responsibilities.pdf> >.

BAŤHOVÁ, Lucie. *Souhlas druhého rodiče s vycestováním či přestěhováním dítěte do zahraničí*. [online]. epravo.cz, 24. 11. 2016 [cit. 8. února 2018]. Dostupné na < <https://www.epravo.cz/top/clanky/souhlas-druheho-rodice-s-vycestovanim-ci-prestehovanim-ditete-do-zahranici-103515.html> >.

Jak postupovat při únosu dítěte do zahraničí [online]. umpod.cz, [cit. 8. února 2018]. Dostupné na < <https://www.umpod.cz/unosy-deti/postup-pri-unosu-ditete-do-zahranici/> >.

JANOŠEK, Vladimír. *Dosažení věku tří let dítěte jako zásadní změna poměrů ve smyslu § 909 o.ž.* [online]. epravo.cz, 22. července 2016 [cit. 9. února 2018]. Dostupné na < <https://www.epravo.cz/top/clanky/dosazeni-veku-tri-let-ditete-jako-zasadni-zmena-pomeru-ve-smyslu-909-o-z-102077.html> >.

JANOŠEK, Vladimír. *Strídavá péče. Zařadil Ústavní soud zpátečku?* [online]. epravo.cz, 29. září 2015 [cit. 12. února 2018]. Dostupné na < www.epravo.cz/top/clanky/stridava-pece-zaradil-ustavni-soud-zpatecku-99058.html >.

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena z větší části na rozbor nejvýznamnější judikatury Ústavního soudu související především s problematickými aspekty střídavé péče. Nejprve je v práci přiblížena právní úprava porozvodové péče o dítě a následně jsou vysvětleny základní pojmy související s rodičovskou odpovědností. Autorka se v práci dále zabývá problematikou určování zájmu dítěte a provádí rozbor čtyř kritérií svěřování dítěte do péče. Nejvýznamnější obsah práce tvoří analýza jednotlivých rozhodnutí Ústavního soudu, zabývajících se především okolnostmi, které často v praxi bývají překážkami střídavé péče. V poslední kapitole práce je pak shrnuta nejdůležitější judikatura Ústavního soudu související s problematikou přednosti střídavé péče před ostatními zákonnými formami porozvodového uspořádání.

Abstract

The diploma thesis is focused mainly on the analysis of the most important cases of the Constitutional Court of Czech Republic which are mainly related to problematic aspects of shared custody. Firstly thesis introduces the legal regulation of child's care after divorce and basic terms related to parental responsibility. The author also deals with the problem of determining child's interest and analyzes four criteria of child custody. The most important content of the thesis is the analysis of the individual cases of Constitutional court, which deal primarily with problems of shared custody. The last chapter of the thesis summarizes the most important case law of the Constitutional Court related to the issue of the priority of shared custody before other legal forms of child's care after divorce.

Seznam klíčových slov

Rodičovská odpovědnost

Střídavá péče

Výlučná péče

Společná péče

Zájem dítěte

Judikatura

Ústavní soud

Péče o dítě

Key words:

Parental responsibility

Shared custody

Joint custody

Sole custody

Child's interest

Case law

Constitutional Court

Child care